

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər

Milli Məclisdə 8 deputat

yeri boşdur -

seçki olacaq?

yazısı səh.6-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 15-17 iyul 2023-cü il Şənbə № 120 (8256) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

**Brüsselin 6-cı cəhdi:
Əliyev-Paşinyan görüşünün bir
həftə qabağa çekilməsinin sirri**

Rusiya Qərb
masasını korlamaq
üçün hər şeyə əl
atır; ekspertlərdən
fərqli proqnozlar

yazısı səh.3-da

**Ermənistanla sərhəddə
4-cü görüş - Bakı və İrəvan
ortaq xəritə axtarışında**

yazısı səh.6-da

**Azərbaycan Qarabağa öz tərkibində
status verməlidir çağırışı - Uorlik
Blinkenin sözünü mü deyir?**

yazısı səh.9-da

**Parlamentin növbədənənar sessiyası
bitdi, deputatlar tətillə getdilər**

yazısı səh.7-da

**Ərdoğanın Atatürk siyasəti - Türkiyə
hərbi bazaları Azərbaycanda?**

yazısı səh.4-da

**İran əhalisinin durumu kritik həddə:
aclıq, kasıblıq, dəhşətli inflyasiya...**

yazısı səh.10-da

Deputat:

**"TOP-1000 siyahısında bir
universitetimiz belə yoxdur"**

yazısı səh.13-da

Sosioloq:

**"Televiziyalardakı bəzi şou
proqramlar ailə dəyərlərinin
məhvində xidmət edir"**

yazısı səh.12-da

**"Dövlətimizi təhqir etdi, saçından
tutdu..." - türkiyəli turist
Naxçıvanda təhqir edilibmi?**

yazısı səh.15-da

**BMT Quranın müdafiəsinə qalxdı -
qərar tövsiyə xarakterlidir, amma...**

yazısı səh.15-da

BAKININ TƏK ŞƏRTİ, ABS-IN 7 TƏLƏBİ - ERMƏNİSTAN ÜÇÜN OYUN BİTİB!

**"Beynəlxalq zəmanət" altında ərazi iddiası: kapitulyant
ölkə hələ də "atı arabanın dalına bağlamağa" çalışır;
Rusiyanın köhnə və sınanılmış taktikası ABS-in sülh
təşəbbüslərini sıfırlaya biləcəkmi?..**

yazısı səh.8-da

Azərbaycan NATO tipli ordunun bir addımlığında - yolun sonuna az qaldı

Prezidentin qoyduğu hədəf; **hərbi ekspert:** "Türkiyə
ordusu modelinə keçid çox da uzaq olmayan
zamanda uğurla yekunlaşacaq..."

yazısı səh.4-da

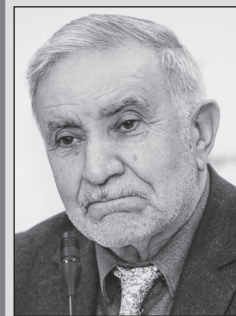
**Eldar
Mahmudovun
"sağ əli" ilə bağlı
gizli göstəriş -
hökümün icrasını
kim əngəlləyir?**

yazısı səh.11-da

**Kremlin
Qarabağdakı
"desantı"
Kremlə "atıb" -
Vardanyan
cəzalanacaq?**

yazısı səh.5-da

**AQTA-dan sərt
qərar - Eyyub
Hüseynovdan
maraqlı şərh**

yazısı səh.12-da

Azərbaycanda bu kommunal xidmətin qiyməti artdı - rəsmi

Hazırda Bakıda 5 məktəb, 1 uşaq bağçası, 4 səhiyyə obyektı, 4 digər büdcə təşkilatı, 76 kommersiya obyektinə, ümumilikdə 54 binaya 42 qazanxana vasitəsilə isti su verilir.

Musavat.com xəbər verir ki, bu sözləri Axar.az-a bəzi binalarda isti su rüsumunun qaldırılması səbəbləri haqqında danışan "Azəristiliktəchizat" ASC-nin mətbuat katibi Elvin Basqallı deyib.

O, isti su tariflərinin Tarif Şurası tərəfindən deyil, "Azəristiliktəchizat" tərəfindən binalara çəkilən xərclər nəzərə alınmaqla müəyyən edildiyini bildirib:

"Hazırda "Azəristiliktəchizat" ASC-nin 462 qazanxanası fəaliyyət göstərir, bunların 42-si həm də 3413 mənzili isti su ilə təmin edir. 1 yanvar 2017-ci ildən etibarən isti su tarifləri Tarif Şurası tərəfindən tənzimlənmir. Cari ilin iyul ayının 1-dən etibarən Azəristiliktəchizat ASC tərəfindən isti su tariflərində dəyişikliklər edilib. İsti su tarifləri isə "Azəristiliktəchizat" ASC-nin ayrı-ayrı binalar üzrə sərf etdiyi xərclər nəzərə alınmaqla müəyyən edilir. Sözügedən xərclər binadakı mənzillərin və yaşayan sakinlərin sayına və s. görə dəyişir. Yeni Bakı şəhərində isti su verilən binalarda yaşayan vətəndaşlar üçün ümumi deyil, sadaladığımız səbəblərə görə fərqli isti su tarifləri tətbiq olunur. Ona görə bununla bağlı konkret bir rəqəm demək mümkün deyil".

Fətullah Gülənin qardaşı oğlu ailəsi ilə birlikdə həbs edilib

● İstanbulda Fətullahçı Terror Təşkilatına (FETÖ) qarşı keçirilən əməliyyatda aralarında FETÖ şübhəli Selman Gülənin də olduğu 4 nəfər yaxalanıb.

Musavat.com Türkiyə mediasına istinadla bildirir ki, İstanbul Polis İdarəsindən verilən açıqlamaya görə, İstanbul prokurorluğu tərəfindən aparılan istintaq çərçivəsində Milli Keşfiyyat Təşkilatı (MİT) ilə koordinasiyalı əməliyyat keçirilib.

Açıqlamada təşkilatın konspirativ ev kimi istifadə etdiyi ünvana hücum olunub və təşkilatın lideri Fətullah Gülənin qardaşı oğlu, qanun qaçağı Selman Gülən, həmçinin onun həyat yoldaşı Nur Gülən, qadının atası Bəkir Öztürk və anası Mine Öztürk saxlanılıb.

Açıqlamada yaxalanan 4 nəfərin 1 ilə yaxındır bu evdə gizləndiyi bildirilib.

Açıqlamada Selman Gülənin hələ də təşkilatın maliyyə strukturunda fəaliyyət göstərdiyi təsbit edilib.

Axtarışlar zamanı evdə çox sayda rəqəmsal material, 14 min dollar, 560 Estoniya kronu və müxtəlif şəxslərə məxsus 2 pasport ələ keçirilib.

Nəzarətə alınan 4 şübhəli ifadəsi alınmaq üçün polis bölməsinə aparılıb.

Sənədsiz evlərdə yaşayanların diqqətinə!

Uzun illərdir ölkəmizdə sənədsiz evlərlə bağlı müzakirələr getsə də, təəssüf ki, ortada nəticə yoxdur. Sənədsiz evlər problemi bugünədək hələ də öz həllini tapmayıb. Hesablamalara görə, hazırda paytaxt ərazisində sənədsiz evlərin sayı 450-600 min arasındadır. Vətəndaşların belə mənzillərə "kupça" ala bilməmələrinin əsas səbəbi isə ərazi ilə bağlı yaranan problemlərlə əlaqələndirilir. Amma əsas məsələlərdən biri isə sənədsiz evlərdə kommunal ödənişlər məsələsidir.

Bəs bu necə tənzimlənilir? Sənədsiz evlərə qanuni olaraq qaz, su, işıq və digər kommunal xidmətlər çəkilə bilər?

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Referans.az-ın sorğusunu cavablandıran **hüquqşünas Turan Abdullazadə** bildirib ki, hazırda sənədsiz evlərə bütün kommunal xidmətlər verilir:

"Yaxın gələcəkdə qanunvericiliyin tələblərinə əməl etmədən tikilmiş və ya tikilməkdə olan obyektlərin təbii qaz, su, kanalizasiya, elektrik və ya istilik enerjisi təchizatı sistemlərinə qoşulmasına dair məsuliyyət müəyyənləşəcəyi gözlənilir. Bu cür tikililərdə qaz, su, elektrik və kanalizasiya təchizatı müəssisələrinin vəzifəli şəxsləri qanunsuz qoşulmaya görə cəzalandırılacaqlar. Hazırda isə qanunsuz tikililərdə qaz, su, işıq təchizatları ilə təmin olunur.

Hüquqşünasın sözlərinə görə, hazırda 1 milyona yaxın sənədsiz ev var və bu evlərə qaz, su, işıq verilməsinin dayandırılması hazırda ağlabatan deyil: "Statistik göstəricilərə əsasən ölkədə 1 milyona yaxın sənədsiz ev var. Bu evlərə qaz, su, işıq verilməsinin dayandırılması hazırda ağlabatan və məqbul deyil. Çünki bu həm kütləvi etirazlara səbəb olar, həm də vətəndaşlarımızın konstitusion hüquqlarını pozar, həm də humanizm prinsiplərinə zidd olar. Bunun üçün əvvəlcə sənədsiz tikililərin operativ şəkildə sənədləşmə işlərinə başlanılmalı, əmlak amnistiyası tətbiq olunmalı, daha sonra sanksiyalar tətbiq olunmalıdır".

Referans.az məsələnin rəsmi tərəfini öyrənmək üçün rəsmi qurumlarla əlaqə saxlayıb.

Sənədsiz evlərə elektrik enerjisinin çəkilməsi ilə bağlı prosedur barəsində sorğunu cavablandıran "Azərişiq" ASC-nin mətbuat xidmətinin rəhbəri Vəqif Aydınov bildirib ki, sənədsiz evlərə işığın çəkilməsi üçün sadəcə yerli icra hakimiyyəti orqanından arayış alınması kifayətdir.

"Azəriqaz" İstehsalat Birliyinin İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin rəisi Eldəniz Vəliyev isə sorğuya cavab olaraq bildirib ki, əslində evə qaz sayğacının çəkilməsi üçün evin sənədi lazımdır, amma hazırda sənədsiz evlərlə bağlı problemi nəzərə alaraq sayğacla qanuni olaraq çəkilir. Bu, təbii ki, yerli icra hakimiyyətlərinin təşəbbüsü ilə baş verir.

Deputat Madər Musayev vəfat edib

Milli Məclisin deputatı Madər Musayev vəfat edib.

Musavat.com xəbər verir ki, bir müddətdir xəstəlikdən əziyyət çəkən M.Musayev 75 yaşında dünyasını dəyişib.

Qeyd edək ki, Madər Musayev 26 noyabr 1947-ci ildə Bakı şəhərində anadan olub. Moskva Kooperativ İnstitutu Bakı filialının sənaye əmtəəşünaslığı və ticarətin təşkili fakültəsini bitirib. 1964-cü ildən Bakı şəhərində satıcı işgirdi, kiçik satıcı, baş satıcı, 1971-ci ildən mağaza müdiri, 1976-cı ildən universamda baş satıcı işləyib. 1986-1995-ci illərdə "Bahar" ticarət mərkəzinin müdiri vəzifəsində çalışıb.

XII çağırış Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin, I, II, III, IV, V və VI çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı olub.

"Şöhrət" və "Şərəf" ordenləri, 1-ci dərəcəli "Vətənə xidmətə görə" ordeni ilə təltif edilib.

Azərbaycan Ordusunun hərbiçisinin ölümü ilə bağlı cinayət işi açılıb

Azərbaycan Ordusunun hərbiçisinin ölümü ilə bağlı cinayət işi açılıb.

Bunu Musavat.com-a açıqlamasında hərbi prokurorun böyük köməkçisi - Hərbi Prokurorluğun Mətbuat xidmətinin rəhbəri, baş ədliyyə müşaviri Fırad Əliyev deyib.

Bildirilib ki, Müdafiə Nazirliyinin "N" saylı hərbi hissəsinin hərbi qulluqçusu, əsgər Hüseynov Nureddin Sahib oğlunun ölüm faktı barədə Gəncə Hərbi Prokurorluğuna daxil olmuş məlumat əsasında həmin hərbi prokurorluğun və Azərbaycan Hərbi Prokurorluğunun Kriminalistika və İnformasiya Texnologiyaları İdarəsinin əməkdaşları tərəfindən hadisə yerinə və meyite baxış keçirilmiş, iş üçün əhəmiyyət kəsb edən predmetlər maddi sübut kimi götürülmüş və digər hərəkətlər icra edilib.

Fakt üzrə Gəncə Hərbi Prokurorluğunda Azərbaycan Cinayət Məcəlləsinin 125-ci (özünü öldürmə həddinə çatdırma) maddəsi ilə cinayət işi başlanılaraq şahidlər dindirilmiş, müvafiq ekspertizalar təyin edilməmiş və təxirəsalınmaz zəruri istintaq hərəkətləri həyata keçirilib.

"Hazırda istintaq davam etdirilir və qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq bütün tədbirlərin görülməsi təmin olunacaqdır", - Hərbi Prokurorluğun rəsmisi vurğulayıb.

Salyanda yanq xəsarətləri alan yeniyetmə Bakıda öldü

Salyanda yanq xəsarətləri alan yeniyetmə Bakıda xəstəxanada vəfat edib.

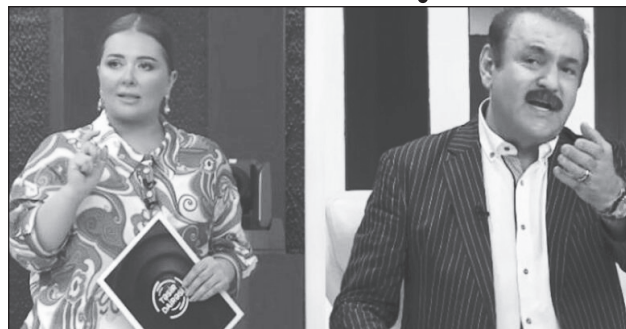
"Report"un Aran bürosunun məlumatına görə, iyulun 1-də müxtəlif dərəcəli yanq xəsarətləri alan Salyan rayonunun Qarabağlı kənd sakini, 2008-ci il təvəllüdlü Nuriyev Seyid Rauf oğlu həkimlərin səyinə baxmayaraq, Bakıda müalicə aldığı xəstəxanada dünyasını dəyişib.

S.Nuriyev kənd qəbiristanlığında torpağa tapşırılıb.

Qeyd edək ki, S.Nuriyev ocaqda yemək bişirən anasına kömək etmək məqsədilə odunun üstünə benzin tökərək yanq xəsarətləri almışdı.

Faktla bağlı araşdırma aparılır.

Lalə Azərtəş efirdə Cavanşir Məmmədovu rüsvay etdi

Əməkdar artist Cavanşir Məmmədovla Türkiyə vətəndaşı olan keçmiş kürəkəni Kemal Mustafa arasındakı qalmaqal davam edir.

Tərəflərin pul davası Lalə Azərtəşin müəllifi olduğu "Təsir dairəsi" verilişində iyulun 14-də də davam etdirilib. Amma tərəflərin heç biri müzakirələrə qatılmayıb.

Aparıcı Lalə Azərtəş bunun səbəbindən danışarkən sensasiya sayılacaq məlumatı açıqlayıb.

Jurnalist dünən əməkdar artist Cavanşir Məmmədovla aralarındakı söhbətin məzmununu bəyan edib.

Azərtəş deyib ki, əməkdar artist dünən ondan keçmiş kürəkəni Kemal Mustafanı bir daha efirə çıxarmamağı xahiş edib. Aparıcı bunun obyektiv müzakirələrə kölgə salacağını bildirəndə C.Məmmədovun reaksiyası belə olub:

"Sabah məhkəmə Mustafadan efirə çıxmayacağına dair iltizam alacaq. Onsuz da məhkəmə qərarından sonra Mustafa bir daha efirə çıxa bilməyəcək".

L.Azərtəş canlı efirdə iddianı araşdıran məhkəmə heyətini tənqid edib: "Cavanşir Məmmədov bu gün qəbul ediləcək qərar barədə dünən necə məlumatlı ola bilər?! Bu cür yanaşma işin obyektivliyinə kölgə salır". (Publika.az)

Bu gün, iyulun 15-də Brüsseldə Avropa Birliyi Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin vasitəçiliyi ilə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan arasında növbəti üçlü görüş olacaq.

İlham Əliyev iyulun 11-də 2023-cü ilin 6 ayının sosial-iqtisadi yekunlarına həsr olunmuş müşavirədəki çıxışında demişdi ki, Bakının sülh danışıqları ilə bağlı mövqeyi aydındır, məntiqlidir, beynəlxalq hüquqa əsaslanır: "Hesab edirəm ki, bu prinsipə, beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında sülh müqaviləsi imzalana bilər. Son danışıqlar raundları və bir neçə gündən sonra nəzərdə tutulan yüksək səviyyəli təmaslar bir məqsədi güdür ki, biz sülh anlaşmasına daha da yaxınlaşaq. Biz bunu arzulayıyıq, bunu təşəbbüskar kimi irəli sürmüşük".

Lakin Prezidentə görə, hər şey Azərbaycandan asılı deyil və qarşı tərəf də buna hazır olmalı, sözdə ifadə etdiyi prinsipləri kağız üzərinə də keçirməlidir. Nəhayət keçəcəkmi? Qeyd edək ki, görüş ərəfəsində - iyulun 12-də ABŞ Dövlət katibi Entoni Blinken İlham Əliyevə zəng edib. Azərbaycan Prezidentinin Mətbuat xidmətinin məlumatına görə, telefon danışığı əsnasında Blinken ölkəsinin Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sülh müqaviləsi üzrə müzakirələrə davamlı dəstəyini ifadə edib, danışıqlar prosesində yaradıcı və qarşılıqlı güzəştlərə əsaslanan yanaşmanın vacibliyini bildirib.

İ.Əliyev Azərbaycanın Ermənistanla münasibətlərin normallaşdırılması məqsədi daşıyan sülh gündəliyinə sadıqlıq və iki ölkə arasında sülh müqaviləsinin təşəbbüskarı olaraq onun imzalanmasını dəstəklədiyini vurğulayıb. Eyni zamanda, Blinkenin və ABŞ hökumətinin iki ölkə arasında sülh gündəliyinin irəli aparılmasına göstərdiyi davamlı dəstəyinin yüksək qiymətləndirildiyini qeyd edib.

Azərbaycan Prezidenti həmçinin Laçın sərhəd-gömrük buraxılış məntəqəsi vasitəsilə humanitar yüklərin, fərdi keçidlərin və tibbi təlxinlərin normal qaydada təşkil olunmasına baxmayaraq, iyulun 15-də Ermənistan tərəfindən törədilmiş silahlı təxribatı və Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin müşayiəti ilə həyata keçirilən humanitar daşımalarında qaçaqmalçılıq hallarının aşkar edildiyini diqqətə çatdırıb və bu xüsusda araşdırmaların aparıldığını vurğulayıb.

Bundan iki gün qabaq isə Blinkenin Nikol Paşinyanla telefon danışığı olmuşdu. Bu barədə Paşinyan rəsmi "Twitter" hesabından belə yazmışdı: "Dövlət katibi Blinkenlə

Brüsselin 6-cı cəhdi: Əliyev-Paşinyan görüşü niyə bir həftə qabağa çəkildi?

Danışıqlara bir gün qalmış Xankəndini qarışdırdılar, Rusiya Qərb masasını korlamaq üçün hər şeyə əl atır; gedişat əməliyyatları şərtləndirir - ekspertlərdən fərqli proqnozlar

Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh müqaviləsi üzrə davam edən danışıqlar, Qarabağda yaşayan ermənilərin hüquq və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün lazımi addımlar, həmçinin beynəlxalq iştirakla Bakı-Xankəndi dialoqunun vacibliyi kimi mühüm məsələləri müzakirə etdik".

Xatırladaq ki, Əliyevlə Paşinyan 44 günlük müharibədən sonra Brüsseldə 5 dəfə görüşüblər. Sonuncu üçtərəfli danışıqlar bu il mayın 14-də (təxminən iki ay qabaq) olub. Bu, sayca 6-cı görüş olacaq. Altıncı görüş isə 21 iyulda nəzərdə tutulmuşdu. Bəs niyə bir həftə qabağa çəkildi? Bu görüşlər ilin sonuna qədər sülh sənədinin imzalanması ilə yekunlaşacaqmı?

Faktiki olaraq, Vaşinqton və Brüssel sülhü dəstəkləyir. Lakin görüşə bir gün qalmış, iyulun 14-də Xankəndidə ermənilərin şou xarakterli mitinqi təşkil edildi. Separatçıların liderlərinin təşəbbüsü ilə baş tutan aksiyanın Rusiya tərəfindən təşkil edilməsi istisna deyil. Kreml Brüssel danışıqlarına bir sutka qalmış prosesə kölgə salmaq üçün Qarabağ ermənilərini ayağa qaldırmış ola bilər. Hərçənd iyulun 13-də Rusiya XİN nümayəndəsi Mariya Zaxarova Brüssel görüşünü şərh edərək demişdi ki, ölkəsi sülhə xidmət edən istənilən vasitəçiliyi təqdir edir. Buna baxmayaraq, Xankəndidəki "performans" hər şeyi aydınlaşdırır...

AMİP sədri Arzuxan Əlizadənin "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, erməni mətbuatının yaydığı xəbərlərdə görüşün bir həftə qabağa

başla **çəkilməsinin səbəbi açıqlanıb:** "Erməni mediası yazır ki, Paşinyanın xahişi olub. Görünür ki, İrəvan tələsir. Ermənilər narahatdırlar, onlara elə gəlir ki, Azərbaycan ciddi addımlar ata, əməliyyatlar keçirə bilər. Artıq Xankəndidə də aksiyalar başlanıb. Bununla süni gərginlik yaranaraq diqqət cəlb etməyə çalışırlar ki, guya blokada şəraitidir, Laçın yolunda qoyulmuş post götürülməlidir... Blinkenin Azərbaycan Prezidentinə zəngində də Laçın yolundakı nəzarət mexanizmi müzakirə olunub. Amma rəsmi Bakının öz mövqeyi var və heç bir halda geri çəkilmək olmaz. Ona görə də Brüssel danışıqlarından ciddi nəticələr gözləmirəm. Yeni hansısa sənədə imza atılacağı inandırıcı deyil".

Bakı Politoloqlar Klubunun rəhbəri Zaur Məmmədov hesab edir ki, Mişel-Əliyev-Paşinyan görüşü ərəfəsində Qarabağdakı separatçılar İrəvan və Bakıya ismarıq göndərirlər: "Separatçı kəsimin ismarığı bəllidir. Regional dairələr də Qərbdə hər hansı sənədin imzalanmasını özləri üçün qəbul edilməz hesab edir. Son dövrlərdə regionun müxtəlif nəşrlərində ABŞ-in Ermənistandan tələbləri mövzusunda qabartmaları xalqı oyatmaq və hakimiyyətlərə təzyiq etmək məqsədini güdür. Vilayətinin bəyanatı və onun Rusiyaya çağırışları da Brüssel görüşü fonunda baş verdi. Mitinqin təyin edilməsi həm də ermənilərin Laçın yolu ilə bağlı beynəlxalq təşkilatlardan gözlədikləri dəstəyi ala bilmələri ilə bağlıdır. Belə ki, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin

ardınca Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi Ermənistanın Laçın yolu ilə bağlı təklifini rədd edib. Qısacası, erməni tərəfi beynəlxalq hüquq karından istifadə edə bilməyənədən sonra, "B" planına əl atmış oldu. Ermənilər blokada da yaşaya bilmir şüarı ilə kütləvi mitinqlər və yürüşlər, Qərbdə bəyənən insan hüquqları adı altında beynəlxalq dairələrə, xüsusən də dialoqdakı üçüncü tərəflərə təzyiq niyyəti güdür".

Politoloqun sözlərinə görə, müəyyən mülahizələrə əsasən ilin sonuna qədər Blinken tərəflər arasında yekun sənədin imzalanmasını gözləyir və tərəfləri eskalasiyadan uzaq olmağa çağırır: "Əlbəttə ki, hazırda beynəlxalq ictimaiyyət yaxşı bilir ki, Qarabağın yuxarısında lokal hərbi əməliyyatlar keçirmək mümkündür və ona görə də müxtəlif dairələr Bakıdan heç olmasa ilin axırına qədər səbir və gözləməyi xahiş edə bilərlər. Aydındır ki, əgər Blinken tərəfindən Bakı ilə dialoqda xahiş tonundan istifadə edilirsə, sənədin imzalanması üçün Paşinyanla danışıqlarda başqa ifadələrdən istifadə olunur. Maraqlıdır ki, bu fonda Qarabağın dağlıq hissəsində qanunsuz hərbi birliklərdən təmizlənməsi əməliyyatının daha bir neçə ay təxirə salınması xahişini regiona ən çox təsir imkanı olan qüvvələr etmir.

Beləcə aydın olur ki, hazırkı vəziyyətdə bölgədə gələcək proseslərdə iştirak etmək məhz Azərbaycanın maraqlarının nəzərə alınmasından keçəcək. Beynəlxalq və regional aktorlar mütləq şəkildə separatizmi kökün-

dən kəsmək üçün Azərbaycanın gələcəkdəki addımlarına səslə və ya səssiz dəstək olmalıdırlar. Rəsmi Bakı danışıqların nəticələrini gözləyir, lazım gələrsə bir neçə ay da səbir nümayiş etdirə bilər, ancaq bunun müqabilində tutarlı əsaslar görməlidir. Paşinyan isə bir məsələni unutmamalıdır. Əgər bu dəfə də sülh yolu ilə deyil, hərbi yolu ilə torpaqlar işğaldan azad edilərsə, növbəti mərhələdə İrəvanla sülh Azərbaycana lazım olacaqmı və danışıqların gedəcəyi təqdirdə rəsmi Bakının hansı şərtləri olacaq? Bu gün Qarabağı Azərbaycanın ərazisi kimi tanımayan qüvvələr sabah ilkin mərhələdə Qarabağ erməniləri ilə eyni sayda azərbaycanlıların Zəngəzurda qayıdışı reallığı ilə üzləşəcəklər. İlkin mərhələdə 100 000-ə yaxın soydaşımız Qərbi Azərbaycana köçürülür və onların təhlükəsizliyinə zəmanət verilir. Regionun gələcək siyasi xəritəsi bəllidir. Görək Qara-

bağdakı və Ermənistandakı ermənilər özlərinə hansı çıxırı seçəcəklər".

Siyasi şərhçi Asif Nərimanlının sözlərinə görə, separatçıların Brüssel görüşü ərəfəsində Xankəndidə aksiyaya başlamasının iki məqsədi var: "Paşinyanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımasına etiraz etmək, görüşdə Paşinyanın "əlini gücləndirmək". Birinci hədəf görüntü xarakteri daşıyır və istisna deyil ki, aksiya qərarını Brüsseldə getməmişdən öncə Paşinyan verib. Paşinyan Brüsseldə qondarma "Xankəndi-Bakı" formatının və "ermənilərin hüquq və təhlükəsizliyinin qorunması üçün beynəlxalq mexanizmin" yaradılması iddiasında yenidən israr edəcək. Və Laçın postunun açılmasının vacibliyini irəli sürəcək. Xankəndidəki aksiyanın da Nikola iddialarını əsaslandırmaq üçün lazım olduğu görünür".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Deputatdan "Qırmızı Xaç"a sərt xəbərdarlıq: "Unutmasınlar..."

Milli Məclisin dünənki növbədənəkar sessiyasının iclasında çıxış edən deputat Vüqar İskəndərov Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin (BQXK) əməkdaşlarının Laçın yolundan qaçaqmalçılıq məqsədilə istifadə etməsinə dair məlumatlara diqqət çəkdi.

Musavat.com-un məlumatına görə, deputat bildirdi ki, Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin (BQXK) Xankəndi şöbəsinin fəaliyyəti, nə beynəlxalq hüquqa, nə də komitənin özünün nizamnaməsinə uyğundur: "150 ildən çox yaşı olan həmin təşkilat münafiq qurbanlarının müdafiəsi və onlara yardım göstərilməsini qarşısına məqsəd qoymasına baxmayaraq, Azərbaycana gələn qurbanlarını kənara qoyub, münafiqə törədənərlə əlbir olub qaçaqmalçılıqla məşğul olur".

V.İskəndərovun sözlərinə görə, təşkilat unudur ki, Azərbaycanın suveren ərazisində fəaliyyət göstərir: "Hələ də ərazimizə irəvanlılar gəlib-gedir. Rəsmi Bakı dəfələrlə təşkilata fəaliyyətinin ölkəmizlə koordinasiya şəkildə olmasını deyib. Onlara Xankəndi və digər yerlərə Bakıdan gəlib-gətmələri bildirilib. Təəssüf ki, hələ də bu təşkilat həmin təklifləri qulaqardına vurur. Ümid edirik ki, qanunazidd hərəkət edənlərə qarşı ölçü götürüləcək. Unutmasınlar ki, qanunu pozanlar cəzalarını mütləq alacaqlar".

□ **E.PAŞASOY,**
Musavat.com

Ərdoğanın Atatürk siyasəti - Türkiyə hərbi bazaları Azərbaycanda?

Xəzər sahillərində üç türk hərbi bazasının yerləşdiriləcəyi iddiası var; **hərbi analitik**: “Onsuz da Şuşa Bəyannaməsi var...”

“10 noyabr 2020-ci il tarixli bəyanat əslində Rusiya-Türkiyə razılaşmasının nəticəsi idi və onun simvolu Ağdam Monitoring Mərkəzinin yaradılmasıdır”.

“Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bu fikirləri erməni politoloq Stepan Danielyan bölüşüb. “Bu bəyanat həm də Ermənistanda hakim “Vətəndaş sazişi” partiyası üçün hakimiyyətinin təminatına çevrildi. Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın və partiyasının gücü Rusiya ilə Türkiyə arasında uzlaşmanın nəticəsidir”, - deyir o iddia edib.

Lakin onun sözlərinə görə, bu kompromis artıq dağılmağa başlayıb. O, bunu “Azov” komandirlərinin Ukraynaya verilməsi ilə əlaqələndirir: “Ərdoğan Putinlə razılaşmanı pozdu. Bundan başqa, Türkiyə artıq Ukraynaya ağır artilleriya göndərilməsi imkanlarını müzakirə edir, İsveçin NATO-ya daxil olmasına razılıq verib, həmçinin Azərbaycanda, o cümlədən Xəzər dənizi sahillərində üç hərbi baza yerləşdirməyi planlaşdırır və s.”

Erməni şərhçi hesab edir ki, Ərdoğan Atatürk siyasətini təkrarlayır, Rusiyadan mümkün olan hər şeyi alıb, orada da dividend almaq üçün Qərbə üz tutur.

Danielyanın sözlərindən belə çıxır ki, “azov”çulara görə Ankara və Moskva arasında Güney Qafqazla bağlı kövrək anlaşma pozula, o sırada Ağdamdakı Monitoring Mərkəzi ləğv edilə bilər.

Bu reallaşa bilərmi? Hərgah mərkəzin Azərbaycana hansısa faydasının olması haqda da konkret fakt yoxdur. Bəlkə elə ləğv olunsaydı, yaxşıdır? Başqa yandan, Ərdoğan doğrudanmı Atatürk siyasətini təkrarlayır? Azərbaycanın Xəzər dənizi sahillərində Türkiyənin üç hərbi bazasını yerləşdirməsi nə dərəcədə realdır? Ermənilərin bu iddiaları səsləndirməsi hansı faktlara söykənir? Çünki rəsmi mənbə yoxdur.

Amma o da var ki, hazırda rus-türk əlaqələrində soyuqluq müşahidə edilir. “Azov”çuların verilməsinin ardınca Vilnüsdəki NATO sammitində Ərdoğanın Qarabağdakı rus hərbi kontingentinin 2025-ci ildə gedəcəyini xəbərləməsi də münasibətlərdə gərginlik olduğuna işarədir.

Hərbi analitik Alp Arslan İmamqulu erməni ekspertin fikirlərini dezinformasiyaya oxşadır. Onun sözlərinə görə, Türkiyədən nə belə açıqlamalar var, nə də addımlar. Hərbi ekspert hesab edir ki, məqsəd Ankara-Moskva münasibətlərini korlamağa hesablanmış ola bilər: “Azərbaycanda türk hərbi bazalarının yerləşdirilməsinə nə ehtiyac var ki? Onsuz da Şuşa Bəyannaməsi mövcuddur, iki qardaş dövlət qarşılıqlı addım ata bilirsə, o zaman ermənilərin söylədikləri cəfəngiyyətdir. Bizim üçün türk hərbi bazalarının olması vacib deyil. Çünki türk zabitləri bura gəlir, o cümlədən bizim zabit və gizirlər Türkiyəyə gedə bilirlər, yəni qardaş ölkəlik. Hərbi bazaların olması çox da yaxın olmayan dövlətlər arasında istifadə edilən terminlərdir. Amma bizdə mühüm deyil. Necə ki, Nuru Paşa Bakını xilas edib, eləcə də bir gün Azərbaycan darda olarsa, türk ordusunun düşmənlərimizi məhv etməsinin qarşısını almağa heç kim əngəl ola bilməz. Ona görə də hərbi bazalar olmadan belə Türkiyə bizim yanımızdadır. Hərbi baza, dediyim kimi, çox da yaxın olmayan ölkələrin bir-biri ilə bağlı istifadə etdiyi fikirlər olur”.

□ **Emil SALAMAĞLU,**
“Yeni Müsavat”

“Azərbaycan xalqı əmin ola bilər ki, bizim təhlükəsizliyimiz etibarlı ələrdədir”. Bunu Prezidenti İlham Əliyev 2023-cü ilin 6 ayının sosial-iqtisadi yekunlarına həsr olunmuş müşavirədəki çıxışında deyib.

Sözsüz ki, arxayınlığa da əsas yox. Çünki düşmən və onun havadarları yatmayıb. Erməni revansistlər vaxtaşırı baş qaldırıb və fərsət gözləyirlər. Üstəgəl, Qarabağa qaytarılan əhalimizin təhlükəsizliyi məsələsi var. Odur ki, hərbi qüdrətimizi daima yüksək sə-

artıq bir sıra addımlar atılıb və proses davam edir. Təşkilati-ştat strukturu təkmilləşdirilərək Quru Qoşunları Komandanlığı və yeni hərbi birliklər, komando briqadaları yaradılıb. Azad edilmiş ərazilərdə dislokasiya olunmuş bölmələrin əməliyyat və döyüş ha-

rə, NATO tələblərinə cavab verən 5-ci nəsil hərbi texnika, təyyarələr alınmalıdır. Bunun üçün Azərbaycan ilk növbədə Türkiyə ilə hərbi-texniki əməkdaşlığı da dərinləşdirir”.

Ekspert qeyd etdi ki, Azərbaycan Ordusunun Türkiyə ordusu standartla-

Azərbaycan NATO tipli ordunun bir addımlığında - yolun sonuna bir şey qalmadı

Hərbi ekspert: “Türkiyə ordusu modelinə keçid çox da uzaq olmayan zamanda uğurla yekunlaşacaq”

Dövlət başçısının sözlərinə görə, bundan sonrakı illərdə Silahlı Qüvvələrimizin modernləşdirilməsi, bu sahədə islahatların dərinləşdirilməsi, yeni silahlı birləşmələrin yaradılması və təkmilləşdirilməsi istiqamətində, o cümlədən ən müasir silahların, texnikaların alınması istiqamətində işlər plan üzrə gedir. “İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra Silahlı Qüvvələrimizdə aparılan islahatlar hələ başa çatmayıb, o cümlədən struktur islahatları. Biz öz Silahlı Qüvvələrimizi ən qabaqcıl orduların səviyyəsinə çatdırmalıyıq. Struktur islahatları, idarəetmə və özünü müdafiəetmə qabiliyyəti nöqteyi-nəzərindən biz elə güc yaradırdıq ki, yerləşdiyimiz coğrafiyada özümüzü tam əmin hiss edə bilək”, - Prezident vurğulayıb.

Dövlət başçısı müşavirədə belə bir məqama da diqqət çəkib ki, artıq dünyada davranış qaydaları tamamilə pozulub, beynəlxalq hüquqa əməl edilmir, böyük dövlətlər bu hüququ pozurlar və sonra da onu əsaslandırır. “Ona görə də özümüzü, öz müstəqilliyimizi, seçimi-mizi, həyat tərzimizi, ərazi bütövlüyümüzü qorumaq üçün daha güclü olmalıyıq. İkinci Qarabağ müharibəsi başa çatandan sonra biz dayanmadan bu istiqamətdə çox ciddi addımlar atmışıq... Bu gün Azərbaycan Silahlı Qüvvələri daha böyük hərbi potensiala malikdir. Həm döyüş qabiliyyəti, həm silah və texnika ilə təchizat baxımından daha da güclü olaca-ğıq”.

“Ən qabaqcıl ordular” deyəndə isə təbii ki, Prezident qardaş Türkiyənin ordusu timsalında NATO tipli silahlı qüvvələr nəzərdə tutulur. Məlumdur ki, illər öncə İlham Əliyev Türkiyə modelli ordu quruculuğuna keçidlə bağlı konkret qərar və göstərişlər verib. Bu yöndə işlər intensiv davam etdirilir. İki qardaş ölkənin birgə keçirdiyi və hər il sayı artan hərbi təlimlər bunun başqa bariz sübutudur. Bütün bunların ilk ciddi nəticəsini isə 44 günlük müharibədə hamı gördü.

viyyədə saxlamalı, Türkiyə tipli ordu quruculuğunu maksimum qısa zamanda başa çatdırmalıdır.

Bəs hazırda yolun harasında-yıq?

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Azərbaycan Ordusunun Türkiyə ordu modeli əsasında inkişaf etdiyini əyani şəkildə görürük: “Prezident İlham Əliyev İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra demişdi ki, Azərbaycan Ordusu bundan sonra Türkiyə modeli əsasında inkişaf edəcək. Müharibədən keçə müddətdə biz bunu əyani şəkildə görürük. Bu gün eyni zamanda müdafiə sahəsində və müdafiə sənayesi sahəsində də Azərbaycanla Türkiyə Müdafiə Nazirliyi arasında sıx əməkdaşlıq mövcuddur. Təkcə bu il 16 birgə hərbi təlim keçirilməsi öncədən nəzərdə tutulub. Onların bir neçəsi artıq keçirilib. İkinci Qarabağ savaşından sonra Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin tərkibində dağ komando birləşmələri yaradılıb, Türkiyə modeli ilə bağlı digər bir çox işlər görülüb.

Bəllidir ki, həm taktiki, həm silahlanma, həm döyüş qabiliyyətinə görə, ümumiyyətlə, bütün parametrlər üzrə Türkiyə ordusu dünyanın ən mükəmməl ordularından sayılır. Türk ordusu NATO-da güc baxımından ikinci ən güclü ordudur. Son illərdə isə Türkiyənin hərbi-sənayesinin sürətlə inkişafı Türk ordusunu daha da gücləndirib. Azərbaycan Ordusunun Türk ordusu modelinə keçidi üçün

zırlığı səviyyəsinin yüksəldilməsi, həmçinin xüsusi şəraitdə döyüş tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi məqsədilə əməliyyat (komando) hərbi hissələri yaradılıb. Komandoların Türkiyədə müvafiq hazırlıq kurslarını keçməsi təmin edilib.

Vətən müharibəsində əldə edilən təcrübələrin təhlili əsasında Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin də modeli nəzərə alınaraq yeni döyüş təlimatları hazırlanıb. Türkiyə Silahlı Qüvvələri zabitlərinin iştirakı ilə təşkil edilən bir çox kurslara xeyli sayda hərbi qulluqçunun cəlb edilməsi mütəxəssis hazırlığını da yeni səviyyəyə yüksəldib. Azərbaycan Ordusunda bir sıra istiqamətlər üzrə tədbirlər icra edilib. Əsas diqqət daim döyüşə hazırlıq və silahlı qarşıdurma kəskinləşdiyi zaman yarana biləcək vəziyyətdə adekvat cavab tədbirlərinin görülməsinə yönəldilib. Azərbaycan Ordusunda bir neçə yeni qurum - əməliyyat komando qurumları, briqadaları yaradılıb. Komandolar, təchizat göndərilməyə belə, tapşırıqlarını yerinə yetirən hərbi qulluqçulardır. Onlar istənilən vaxt və hər yerdə - quruda, dənizdə və havada döyüşmək üçün təlim görürlər.

Onu da qeyd edək ki, Türkiyə modelinə keçmək üçün qarşıda duran başlıca vəzifələrdən biri Azərbaycan Ordusunun silah-sursatının yenilənməsidir. Bu məsələdə də Türkiyə hərbi müdafiə sənayesinin məhsullarını əldə etməyimiz və birgə istehsal müəhim əhəmiyyət daşıyır. Qarşıdakı dövrdə yeni tələblə-

rına uyğunlaşması prosesi yaxın zamanlarda daha sürətli xarakter alacaq: “Bunun üçün qanunvericilik bazası artıq xeyli vaxtdır mövcuddur. Biz artıq Türkiyə ordusu modelindən döyüş əməliyyatlarında uğurla istifadə etdik, onun üstün tərəflərindən yararlandıq. Azərbaycan ordu quruculuğunda üstünlüyü Türkiyə, dolayısı ilə NATO modelinə verir. Ordunun silahlanmasında daha çox təmassız müharibə vasitələrinin və idarəolunan sursatların tətbiqi genişləndirilir. Türkiyə müdafiə sənayesinin apancı şirkətləri ilə Azərbaycan Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin əməkdaşlığı dərinləşir, birgə istehsal sahələrinin fəaliyyəti də həmçinin. Son bir-iki ildə Türkiyə müdafiə sənayesinin istehsal etdiyi elə silahlar var ki, xüsusilə PUA-lar dünyada ən modern silahlar kateqoriyasına aid edilir. Bu yaxınlarda Türkiyənin ən böyük hərbi gəmisi və dünyanın ilk hərbi PUA gəmisi - “TCG Anadolu” xidmətə başlayıb. Bu gəminin dünyada analoqu yoxdur. Bu faktın özü Türkiyə müdafiə sənayesinin inkişafının səviyyəsinin göstəricisidir. Belə bir yüksək göstəricisi olan ordu modelinə tamamilə keçid Azərbaycan üçün çox böyük həyatı əhəmiyyətə malikdir. Azərbaycan Ordusunun Türkiyə ordusu modelinə keçidi davam edir və çox da uzaq olmayan zamanda bu proses uğurla yekunlaşacaq. Bu məsələdə dəqiq tarix göstərmək isə yanlış olar”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

"Ruben Vardanyan "Rosnano"-nın keçmiş baş direktoru Anatoli Çubaysa vergilərdən yayınmağa kömək edib".

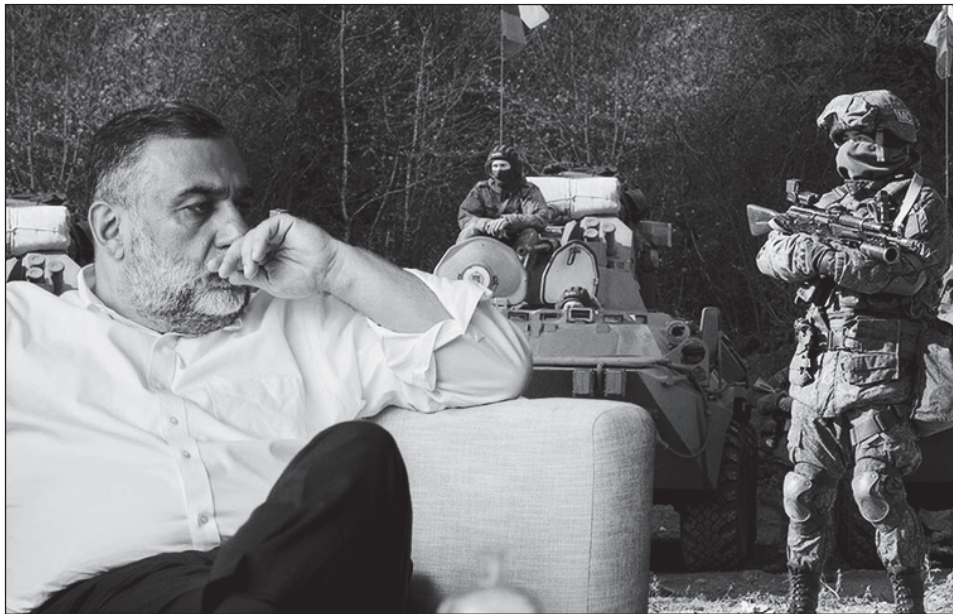
"Yeni Musavat"-ın məlumatına görə, belə bir sensasiyalı məlumatı "Russkiy kriminal" portalı VÇK-OGPU TG telegram kanalına istinadla yayıb.

Bildirilir ki, Anatoli Çubaysın Moskva vilayətində villasının tikintisinə kömək edən sahibkar İlya Suçkovla söhbətlərindən birinin səs yazısı dərc olunub. Həmin söhbət zamanı Çubays Suçkova məlumat verir ki, o, Ruben Vardanyana Moskva yaxınlığındakı Peredelkinodakı malikanəsini satmaqla "çirkli pullar"-ın yuyulması sxemini hazırlayaraq həyata keçirməyi tapşırıb. 35-36 milyon dollar dəyərində olan həmin malikanə əvvəlcə Çubaysa məxsus İsveçrə şirkəti vasitəsilə 7-8 milyon dollara onun yaxın adamlarına - Boris Mints və oğluna satılmalı idi. Lakin şirkət sonra iflas olub, danışıqlar nə isə düz getməyib və Ruben Vardanyanı işə cəlb etmək lazım gəlib.

Qeyd edək ki, Putinin komandasında olan yəhudi əsilli Anatoli Çubays Rusiyanın Ukraynaya hərbi təcavüzündən az sonra ölkəni tezliklə tərk edərək İsraildə yerləşib. Bu işə Kreml başçısını hədətləndirib. Onun haqqında Rusiyada cinayət təqibi də aparılıb.

Kremlin Qarabağdakı "desantı" Ruben Vardanyana gəlincə, onun çirkli pulların mahir "yuyucusu" olduğu bir daha təsdiqlənir. Vardan bu əməlinə görə, Moskvadan hər hansı cəza alacaqmı?

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Çingiz Qənizadə "Yeni Müsavat"-a bildirdi ki, hər bir cinayət hadisəsi törədilərkən bir neçə iştirakçı varsa, cinayət əməlinə görə hərəkətlərə görə onların hər biri məsuliyyətə cəlb edilməlidir. O qeyd etdi ki, eyni Anatoli Çubaysın səs yazısında Ruben Vardanyan malikanənin satışı yolu ilə çirkli pulların yuyulması ilə bağlı dəstək verəcəyini bildirirsə, bu cinayət deyil, lakin hərəkətə keçibse, hər hansı addım atırsa, bu cinayət hesab olunur: "Vardanyan alış-verişdə, pul köçürmələrində iştirak edibse, sözsüz ki, məsuliyyətə cəlb edilə bilər. Bunun üçün Rusiya qanunvericiliyinə uyğun cinayət işi qaldırılmalıdır. Çubaysa qarşı qaldırılmış cinayət işində Vardanyan da iştirakçı olubsa, Rusiya xüsusi xidmət orqanlarının müraciəti əsasında Azərbaycan tərəfi onu həbs edərək Rusiyaya təhvil verə

Kremlin Qarabağdakı "desantı" Kremlə "atıb" - Vardanyan cəzalanacaq?

Çingiz Qənizadə: "Azərbaycanın real imkanı olsa, onu saxlayacaq"

Əziz Əlibəyli: "Vardanyanın cəzalandırılması Azərbaycana tapşırılmalıdır"

Elçin Mirzəbəyli: "Rubenin cəzalandırılması üçün faktlar o qədər çoxdur ki..."

bilər".

Ç.Qənizadə xatırladı ki, Azərbaycan qanunlarını pozan, milli ədavəti qızışdırmaqla, separatçılara dəstək verməklə məşğul olan R.Vardanyan cinayətkardır: "Azərbaycanın real imkanı olsa, Vardanyanı saxlayacaq. Rusiya qanunvericiliyi ilə Çubaysın çirkli pullarının yuyulmasında Vardanyanın iştirakı varsa, mütləq məsuliyyətə cəlb edilməlidir. Çubaysın Rusiyadan qaçdığını, Rusiyanın siyasi hakimiyyətinin bu oliquarxa qarşı ciddi aqressiyasını nəzərə alsaq, cinayət işinin hərtərəfli araşdırılması siyasi dəirələrin maraqları çərçivəsinə düşür. Əgər Rusiya siyasi hakimiyyəti Ruben Vardanyanı qorumaq niyyətində deyilsə, hüquq-mühafizə orqanları onun əməlinə hüquqi qiymət verib cinayət məsuliyyətinə cəlb edə bilər".

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin (STM) mətbuat xidmətinin rəhbəri, beynəlxalq məsələlər üzrə ekspert Əziz Əzizbəyli qeyd etdi ki, Çubaysın istefa verməsi Putin üçün alternativ yaratmaq üçün idi. Ekspertin fikrincə, kampaniyasına daxil olan şəxsin istefa verməsi bütövlükdə kampaniya ilə razılaşmadığı, Qərbdə də demokratiya görüntüsü yaratmaq niyyəti daşıyırdı: "Çubaysın İsrailə köçməsi təsadüfi deyil. Bu onun rus əsilli İsrail vətəndaşlarının əlaqəsinə görə

baş tutdu. Hətta əminlik ki, özünü Çubaysa yaxın hesab edən və anti-Putin kampaniyasına daxil olan şəxslər onunla əməkdaşlığa davam edirlər. Bu həm də Putinlə əməkdaşlıq edilir mənasını verir. Mövqe dəyişikliyi olacağına düşünmürəm".

O ki qaldı Vardanyanın dəstəyinə, ekspert hesab edir ki, onun yardımı biznes maraqlarından irəli gəlir: "Putinlə yaxın əlaqələri olan şəxslər ABŞ qızıl bazarını Rusiya, Afrika tərəfdən, hətta Hindistandan olan müxtəlif qüvvələrin köməyi ilə erməni-lərlə birgə qeyri-qanuni yollarla kurasıya edir. Vardanyanın cəzalandırılması Azərbaycana həvalə olunmalıdır".

Siyasi şərhçi Elçin Mirzəbəyli "Yeni Müsavat"-a mövzunu belə şərh etdi: "Ruben Vardanyanın kimliyi Rusiyanın siyasi hakimiyyətinə çoxdan bellidir. "Camaşırxana", yaxud "Pulyuyan Ruben" kimi tanınan Vardanyanın aldığı nəfəs belə cinayət yolu ilə alınır və alınmaqdadır. Çubaysın səs yazısı isə Vardanyanın iştirak etdiyi cinayətlərin cüzi, iynə ucu böyüklükdə bir hissəsidir. Şübhə etmərəm ki, Rusiyanın təhlükəsizlik orqanlarında Vardanyanla bağlı olan səs yazılarının, video və fotogörüntülərin sayı kifayət qədərdir və Ruben asılı qaldığı "qarmağı" hərəkət etdirən mərkəzin istəklərinə uyğun olaraq, ona verilən təlimatları yerinə yetirir. Azərbaycan ərazilərinə gəlməsinin səbəblərindən bi-

ri də budur. Təbii ki, səbəblər sırasında Vardanyanın diaspor vasitəsilə "özünü yumaq", sanksiyalardan yayınmaq niyyəti də olmamış deyil".

Vardanyanın Çubaysa yardım etdiyinə görə Putinin qəzəbinə gələ biləcəyi ehtimalına gəldikdə isə E.Mirzəbəyli bunu bir o qədər də inandırıcı hesab etmir: "Digər tərəfdən, Çubaysın Moskvanın Novo-Pereedelkino rayonunda yerləşən villası, təxminən 2011-2012-ci illərdə inşa olunub. Həmin dövrdə Çubays "Rosnano" Səhmdər Cəmiyyəti İdarə Heyətinin sədri idi. Çubaysın 2020-2022-ci illərdə Rusiya Federasiyası Prezidentinin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə nail olmaq üçün beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələr üzrə xüsusi nümayəndəsi olduğunu nəzərə alsaq, o zaman "Vardanyanın Çubaysa yardım etdiyinə görə cəzalandırılacağı" versiyasına, ən yaxşı halda gülmək olar. Digər tərəfdən, Ruben Vardanyan Kreml üçün o qədər önəmli bir fiqur deyil ki, onun cəzalandırılması üçün səbəb axtarılsın. Əgər cəzalandırmaq istəsələr, heç bir səbəb elan etmədən də cəzalandıra bilərlər. Eyni zamanda Rubenin cəzalandırılması üçün faktların sayı o qədər çoxdur ki, Çubaysla bağlı məsələ bunun yanında heç bir əhəmiyyətə malik deyil.

Onlardan bir hissəsinə nəzər salaq: Vardanyanın 90-cı illərdə ələ keçirdiyi və

2012-ci ildə "Sberbank"-a ötürdü "Troyka Dialog" investisiya bankı Mütəşəkkil Cınayətlik və Korrupsiya Hesabatı Layihəsinin hesabatlarında, həmçinin "The Guardian", "Suddeutsche Zeitung" və digər nəşrlərin araşdırmalarında çirkli pulların yuyulduğu "camaşırxana" adlandırılır. Bunun işə çoxsaylı səbəbləri var. Rubenin "camaşırxana"sı fəaliyyətdə olduğu zaman kəsiyində təkçə, London və Nyu-York şəhərlərində deyil, həmçinin Panama, Vircin adaları və digər offşor zonalarında törəmə müəssisələr açaraq çirkli pulların yuyulma-

30 firma Ukio Bankda Ermənistandan mövsümi iş üçün gələn şəxslərin adına hesablar açıb. Jurnalistlər həmin şəxsləri tapıblar və onlarla söhbətdən aydın olub ki, "hesablarından" on milyonlarla dollar keçən bu şəxslər olduqca acınacaqlı vəziyyətdə yaşayırlar və ümumiyyətlə, heç nədən xəbərləri yoxdur. Yeni özünü az qala "ermənilərin xilaskarı", "yardımsevər", "messenat" kimi təqdim edən Vardanyan əslində postsovet ölkələrinə çörək pulu arxasınca gələn həmvətənlərini də aldadıb və onları öz dələduz əməllərinin girovuna çevirib.

Təxminən 20 il ərzində "Troyka"-nın az qala bütün dünyaya yayılmış offşor şəbəkəsinə Rusiyanın müxtəlif strukturlarından və şirkətlərindən milyardlarla vəsait daxil olub və "yuyularaq" çıxarılıb. Bu struktur və şirkətlərin bir hissəsinin adı isə Rusiyada və digər ölkələrdə açılan cinayət işlərində keçir. Məsələn, məşhur "Maqnitski işi"-nin istintaqı zamanı bəlli olub ki, adı cinayət materiallarında keçən şirkətlərin bir qismi "Troyka"-nın offşor hesablarına 130 milyon dollar vəsait köçürüblər. Bununla yanaşı, "Şeremetovo" hava limanı ilə bağlı işin araşdırmaları zamanı da dövlətdən oğurlanan 27 milyon ABŞ dollarının Vardanyanın "camaşırxana"-larına köçürüldüyü aşkarlanıb. Vəsaitlər müxtəlif xarici şirkətlər vasitəsilə köçürülüb. Onlardan birinin, Avstriyada yerləşən Schulhof Investigation GMBH şirkətinin sahibi Erix Rebasso 2008-ci ildə, Vyanadakı polis bölməsində verdiyi izahatda Rusiyadan olan cinayətkar qrupla işbirliyində olduğunu etiraf edib. 2012-ci ildə Rebasso ofisindən oğulanaraq qətlə yetirilib və onun qətlinə Rusiyanın Kirov şəhərindən olan iki sabiq polis əməkdaşı günahkar bilinib.

2008-2009-cu illərdə Vardanyanın offşor hesablarına, sonradan adları Moskvaya baş polis idarəsində sığorta şirkələri ilə bağlı aparılan istintaqda adı keçən firmalar tərəfindən 17,5 milyon dollar vəsait köçürülüb. Sığorta şirkətləri "Troyka"-ya bağlı olan offşor firmalarla saxta müqavilələr bağlayaraq, vergidən yayın-dırıqları vəsaitləri Vardanyanın "camaşırxana"-larında "yuyublar".

Əlavə edək ki, az öncə nüfuzlu Qərb mediasında R.Vardanyanın Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh əldə edilməsinə əngəl yaratdığı və maliyyə maxinasılarına görə həbs edilməli olması haqda məqalə dərc olunmuşdu...

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

Ceyhun Bayramov BQXK-nın Azərbaycan rəhbəri ilə görüşdü

Yeganə Hacıyeva: "Qırmızı Xaç Komitəsinə Bakı ən düzgün və sərfəli təklifi verib..."

İyulun 14-də Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin Azərbaycan-dakı Nümayəndəliyinin rəhbəri Drogan Kojiçlə görüşüb. Qırmızı Xaç Komitəsinə Ağdam-Xankəndi yolu ilə Qarabağa humanitar yardımların aparılması təklifi edilib və bu təklif maddi-texniki təminat, daşınmaların şəffaflığının təmin olunması ilə təhlükəsizlik, ən əsası isə beynəlxalq hüquq baxımından ən doğrudur.

Siyasi şərhçi Yeganə Hacıyeva hesab edir ki, Qırmızı Xaç Komitəsinə Azərbaycan ən düzgün və sərfəli təklifi verib. Çünki bu yol Qarabağ bölgəsinin ermənilər yaşayan hissəsini təmin etməyin ən qısa yoludur: "SSRİ dövründə Qarabağın təchizatı, istər Azərbaycanın, istərsə də SSRİ-nin digər bölgələrindən daşınmalar məhz bu yol vasitəsilə həyata keçirilirdi. 1970-ci illərin sonlarından isə Bakı-Ağdam dəmir yolunu bir başa Xankəndinə birləşdirən xətt çəkilmişdi. Logistika baxımından bu yol Qırmızı Xaç üçün Laçın marşrutundan daha əlverişlidir. Qırmızı Xaç Komitəsinin Bərdə şəhərində nümayəndəliyi və müvafiq resurs bazası var. Bərdədən Ağdama 45 kilometr + Ağdamdan isə Xankəndinə cəmi 26 kilometr və ümumilikdə bu yolun uzunluğu 71 kilometrdir. İrəvandan Xankəndinə yol isə 330 kilometrdir və, bu dağlıq və əlverişsiz dolaşq yollardan keçir.

Yeri gəlmişkən, Xankəndidən Bakıya da yol təxminən eyni məsafədir və ən əsası bu yolun üçdə ikisi beynəlxalq daşınmalar üçün müasir infrastrukturlarla təmin olunmuş yüksək sürətli avtobandır. Dağlıq dolaşq yollarla yük daşımaqdansa, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi yükləri bu yolla daha rahat və tez həyata keçirə bilər. Beynəlxalq hüquq nöqtəy-nəzərindən də Qarabağ Azərbaycanın ərazisidir və Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin Xankəndidəki ofisi öz işini Bakıdan kordinasiya etməlidir. Odur ki, zəhmət çəksin Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi Azərbaycanın göstərdiyi yollardan istifadə etsin".

Qeyd edək ki, Azərbaycan Dövlət Sərhəd Xidməti bir neçə gün öncə rəsmi məlumat yayıb. Məlumatda Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin avtomobilləri ilə Ermənistandan Xankəndinə qaçaqçılçılıq yolu ilə müxtəlif yüklər daşındığı faktlarla əksini tapırdı. Azərbaycan bu faktları əsas göstərərək Qırmızı Xaç Komitəsinin avtomobillərinin Laçın yolundan istifadəsinə qadağa qoyub.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Milli Məclisdə 8 deputat yeri boşdur - seçki keçiriləcək?

Dünən Milli Məclisin deputatı Məhər Musayev dünyasını dəyişib. Bununla da parlamentdə daha bir deputatın yeri boş qalıb. Hazırda Milli Məclisdə 8 deputatın kreslosu boşdur:

1. 80 sayılı İmişli-Beyləqan seçki dairəsi;
2. 74 sayılı Lənkəran kənd seçki dairəsi;
3. 35 sayılı Xətai üçüncü seçki dairəsi;
4. 33 sayılı Xətai birinci seçki dairəsi.

Bundan başqa, 2020-ci il avqustun 4-də Milli Məclisin ən yaşlı üzvü Fəttah Heydərov vəfat edib. Hazırda onun seçildiyi 116 sayılı Qəbələ seçki dairəsindən deputat yeri boşdur. Deputat Eldəniz Selimov isə içkili halda Xaçmazdakı istirahət mərkəzlərindən birində polisi döyüdüynə görə 4 avqust 2021-ci ildə həbs olunub. O, 55 sayılı Xaçmaz şəhər seçki dairəsindən deputat seçilib. Hazırda onun postu boş qalır.

Milli Məclisin üzvü Şahin Seyidzadə 3 mart 2022-ci ildə "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin İdarə Heyətinin sədri təyin edilib. Bu təyinatdan sonra Şahin Seyidzadə deputat mandatından imtina edib. O, 50 sayılı Abşeron-Qobustan seçki dairəsindən deputat seçilib.

Azərbaycan və Ermənistan baş nazirlərinin müavinləri - Şahin Mustafayev və Mqer Qriqoryan srağagün iki ölkənin dövlət sərhədinin müəyyən edilməsi üzrə komissiyaların birgə iclasını keçiriblər. Ermənistan XİN-in məlumatına görə, komissiyanın dördüncü iclası Ermənistan-Azərbaycan sərhədində baş tutub.

İclasda delimitasiya aspektləri, o cümlədən bir sıra təşkilati və prosessual məsələlər yenidən müzakirə olunub. Ermənistan və Azərbaycan liderləri arasında müxtəlif formatlı görüşlərdə əldə olunmuş razılaşmalara əsasən, tərəflər sərhədlərin müəyyənləşdirilməsinin aspektlərini, o cümlədən bir sıra təşkilati və prosedur məsələləri müzakirə etməyi davam etdiriblər. Tərəflər həmçinin iki komissiyanın növbəti iclasının gününü və yerini müəyyən etmək üçün işçi qaydada razılığa gəliblər.

O da məlum olub ki, görüş Ermənistanın Tavuş rayonu ilə Azərbaycanın Qazax rayonu arasında ərazidə keçirilib. Bu barədə "Sputnik Ermənistan"a M.Qriqoryanın ofisinin nümayəndəsi Ani Babayan məlumat verib.

Belə təmasların önəmi, əhəmiyyəti nədən ibarətdir? Masa üzərində hər iki tərəfin qəbul elədiyi hansısa xəritə varmı və konkret nəticə nə vaxt ola bilər?

Politoloq Oqtay Qasımov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında sərhədlərin delimitasiyası üzrə yaradılmış komissiya Azərbaycan və Ermənistan rəhbərlərinin Brüssel görüşündən sonra keçən ilin mayında yaradılıb. Bundan sonra komissiyanın üzvləri bir neçə dəfə görüşlər keçiriblər: "Eyni zamanda komissiyanın həmsədrləri Şahin Mustafayev və Mqer Qriqoryan həm də kommunikasiyaların açılması ilə bağlı üçtərəfli komissiyanın həmsədrləridir, müntəzəm olaraq təmasdadırlar. Delimitasiya komissiyasının görüşünə gəlinə, əlbəttə, bu təmasların əhəmiyyəti var. Ən azı o baxımdan ki, Azərbaycanın irəli sürdüyü şərtlər arasında sülh müqaviləsinin imzalanması, sərhədlərin delimitasiyası və kommunikasiyaların açılması kimi mühüm məsələlər yer tutur.

Bu baxımdan sərhədlərin delimitasiya məsələsi xüsusi önəm daşımağa başlayır. Belə ki, artıq tərəflər keçən ilin oktyabrında qarşılıqlı şəraitdə bir-birinin ərazi bütövlüyünü tanınması ilə

Sərhəddə 4-cü görüş - Bakı və İrəvan ortaq xəritə axtarışında

Politoloq: "Bu prosesə ən ciddi əngəl sülh müqaviləsinin gecikməsidir"

Oqtay Qasımov

bağlı razılığa gəldilər və bundan sonra oktyabr ayında Nikol Paşinyan bu bəyanatı səsləndirdi. Ardınca may ayında Azərbaycanın Qarabağ və anklavlar da daxil ərazi bütövlüyünü tanıdığını bəyan etdi. Yəni bu, vacib bir məsələ idi. Sadəcə olaraq, indi bu bəyanatın yazılı formaya keçməsinə ehtiyac var və bu istiqamətdə fəaliyyət davam etdirilir ki, sülh müqaviləsi ilə bərabər sərhədlərin müəyyənləşdirilməsi də başlasın. Bu baxımdan da təmaslar lazımdır.

Delimitasiya və demarkasiya prosesi hansı xəritələr əsasında aparılacağı məsələsi isə hələ tam şəkildə razılaşdırılmayıb. Ermənilər daha çox 1975-ci il xəritələrinə istinad edirlər və bunu önə çəkirlər. Azərbaycanın isə buna razılığı yoxdur. Azərbaycan konkret olaraq daha geri tarixlərdəki xəritələrlə bağlı məsələni gündəmə gətirir və prosesin hüquqi müstəvidə həllinin tərəfdarıdır. O baxımdan xəritə məsələsində bu ana qədər hansısa bir razılığın əldə olunması ilə bağlı məlumat yoxdur. Baxmayaraq ki, bir müddət öncə Ermənistan tərəfindən bir açıqlama verilmişdi, lakin sonra onu təkzib etdilər. Söhbət 1975-ci il xəritələrindən gedirdi".

O ki qaldı hansısa konkret nəticələrin olub-olmayacağına, politoloqun sözlərinə görə, yaxın zamanlarda konkret nəticə gözlənilmir: "Əvvəla, delimitasiya və demarkasiya prosesi kifayət qədər zaman alan məsələdir. Məsələn, bizim Rusiya ilə sərhədlərin müəyyənləşməsi uzun zaman aparmışdı. O cümlədən Gürcüstanla sərhədlərimizdə müəyyən hissələr hələ də delimitasiya olunmamış qalır. Yəni bu məsələ çox zaman tələb eləyən bir prosesdir. Ermənistan kimi bir ölkə ilə isə

sərhədlərin müəyyən edilməsinin uzun zaman aparacağı şübhəsizdir. Ermənistanla bizim sərhədlərimizin uzunluğu və relyefin mürəkkəbliyi, eləcə də aydınlaşmamış keyli məsələlərin olduğunu da nəzərə almaq lazımdır. Ona görə də prosesin tezliklə yekunlaşacağını düşünmək doğru olmaz. Konkret nəticə nə ola bilər?

Tərəflər prosesi davam etdirəcəklərsə, o zaman hansısa konkret nəticələrin olacağını söyləyə bilərik. Bu gün isə sadəcə, ilkin addımlar atılır, müəyyən təmaslar qurulur. Bu prosesə ən ciddi əngəl iki ölkə arasında sülh müqaviləsinin gecikməsidir. Sülh müqaviləsi imzalanarsa, münasibətlər normallaşma istiqamətində sürətlə davam edərsə, o zaman sərhədlərin müəyyənləşməsi prosesi də sürətlə şəkildə gedə və yekun nəticəyə gəlib çıxmış olar".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

İyulun 14-də Milli Məclisin növbədənənar sessiyasının son iclası **Sahibə Qafarovanın** sədrliyi ilə keçirildi.

Deputat Fazil Mustafa cari məsələlərdən bəhs edərkən bildirdi ki, Azərbaycanın əksər ucqar bölgələrində, eləcə də Naxçıvanda vəkil çatışmazlığı var: “Bunun da bir səbəbi var. Qanunda qeyd olunur ki, vəkilin üç illik stajı olmalıdır. Bu tələb çox absurddur. Türkiyədə belə bir müddəə yoxdur. Ona görə də bu müddəə aradan qaldırılmalıdır ki, vəkil çatışmazlığı aradan qaldırılsın. Heç olmasa imtahana girenlər üçün bir illik staj qeyd olunmalıdır”.

Deputat bildirdi ki, vəkilliyə qəbul asanlaşdırılmalıdır: “Vəkillik prokurorluq, hüquq-mühafizə orqanı deyil. Onlara maksimum 1 il iş stajı vaxtı verilə bilər. Ona görə də qanunvericilikdə 3 illik müddəanın ləğvi lazımdır. Vəkilliyə qəbul asanlaşdırılmalıdır”.

Deputat Ceyhun Məmmədov Ermənistanın aqressiv siyasətindən bəhs etdi. Onun sözlərinə görə, proseslərin təhlili göstərir ki, müharibə bitmə də, Ermənistanın ölkəmizə qarşı təxribatları müharibədən əvvəlki dövrdə olduğu formada və bir az da kəskin şəkildə davam edir və hələ uzun illər davam edəcək: “Bu gün də Ermənistanın xarici siyasətində Qarabağ mövzusu prioritet məsələ olaraq qalır. Bu gün də Ermənistan Azərbaycan əleyhinə yalan və saxta təbliğatı davam etdirir. Davamlı olaraq Ermənistan Azərbaycanı təcavüzdə, Qarabağda humanitar böhran yaratmaqda ittiham edir. Hətta Ermənistan bu fəal siyasəti bir sıra müsəlman ölkələrində də sistemli şəkildə aparmağa çalışır”.

Deputat Əli Məsimli ölkə başçısının rəhbərliyi ilə keçirilən müşavirədəki məsələlərdən bəhs etdi. Onun sözlərinə görə, **iyulun 11-də Prezident İlham Əliyevin çıxışı göstərdi ki, ölkəmizin iqtisadi imkanlarının artması ciddi addımların atılmasına, o cümlədən qarşıdakı iqtisadi hədəflərə nail olmaq üçün mühüm imkanlar yarandı:** “Qarabağ və Şərqi Zəngəzura 12 milyard manat vəsaitin ayrılması nəzərdə tutulub. Həmin vəsaitdən böyük şəffaflıq və qənaətlə istifadə olunacaq. Ölkəmizdə fəaliyyət göstərən xarici şirkətlər də Azərbaycan qanunlarına hörmət etməlidir. Bizim qanunlarımıza, ekoloji tələblərə cavab verməyən xarici şirkətlərin fəaliyyəti

Parlamentin növbədənənar sessiyası başa çatdı, deputatlar tətillə getdilər

Sahibə Qafarova: “İnanıram ki, görülmüş işlər gələn sessiyanın uğurlarına da möhkəm zəmin yaradıb”

dayandırılmalıdır”.

Ə.Məsimli dedi ki, eyni zamanda inflyasiya ilə bağlı da zəruri addımların atılmasına ehtiyac var: “Çünki ikirəqəmli inflyasiya təkcə aşağı deyil, orta təbəqəyə də ciddi təsir göstərir. Düşünürəm ki, subyektiv səbəbləri aradan qaldırmaqla, inflyasiyanı təkrarqəmli həddə endirmək mümkündür”.

Deputat Razi Nurullayev onu və seçicilərini rahat edən məsələlərdən danışdı. Öncə bildirdi ki, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən ali təhsil müəssisələri olub və onlar lisenziya ilə fəaliyyət göstərərək diplom verib. Ancaq deputatın sözlərinə görə, indi o müəssisələrin məzunlarının işə düzəlmək problemi var, çünki Təhsil Nazirliyi o diplomları təsdiq etmir: “Deyirlər ki, qanunsuz işləyib, qanunsuz diplom verib və sair. Necə olub bu? Onlar yerin altında fəaliyyət göstərərək, yoxsa səhrli çubuqla özlərini görünməz edib? Onların içərisində xeyli var, o cümlədən Cənubi Rusiya Humanitar İnstitutu ki, Bakıda olub, sərhədi çıxıb-gətməyə ehtiyac olmayıb. Tələbələr 5 il oxuyub. İndi onların hamısı diplomunu təsdiq edə bilmir, kim işləyirsə, işdən çölə atılır, yaxud iş yerində hər il stress yaşayır ki, yenə yoxlayırlar. Bunların üreyi xəstə düşdü ki... Bunlar

məhv oldu ki...”

R.Nurullayev daha sonra sual etdi: “O lisenziyanı kim verib, dövlət, diplomu kim verib, dövlət, kim şərait yaradıb dövlət. Əzizlərim, niyə vətəndaşlara qarşı bu cür hərəkət edilir? Niyə günah vətəndaşın üzərində qalmalıdır? Bu məsələ mütləq həllini tapmalıdır və Təhsil Nazirliyinin yanaşması bu ölkədə böyük narazılıqlar yaradır. Onlar hər bir məsələdə vətəndaşı günahkar görür. Nəyə nail olmaq istəyirlər, bilmirəm. Həll yolunu onlar tapmalıdır, maneçilik etmək yox. Bəyənmişəm, bir illik kurs təyin elə, oxusunlar, imtahan versinlər. Kəsib atmağa nə var, faydalı iş odur ki, kömək edəsən, həll yolu tapasan. Nazirlər Kabineti bu məsələni həll edərdi mənə, Təhsil Nazirliyi doğru yanaşma və təklif ortaya qoymur. Elə kəsmək, doğramaq, ancaq və ancaq vətəndaşı günahkar çıxarmaq. Mən parlamentdən kömək istəyirəm!”

Deputat seçildiyi rayonun bağça problemindən də danışdı: “Mənim yaşadığım İmişli rayonu, Xəlfəli kəndinin uşaq bağçası bərbaddan da bərbad gündədir. Yapon səfirindən də xahiş etdik. Onlar o bağçanın tikintisi üçün 80 min dollar civarında pul ayırıb. Təhsil Nazirliyi deyir ki, tikilən bağçalar gerek Nazirlər Kabinetinin

təsdiq etdiyi standartlara uyğun olsun. Haradan tapaq bir milyon manatı ki, bağça tikək? Onda zəhmət çəkib gedib özləri standartlara uyğun bağça tiksinlər”.

İclasda “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası Qanunun ikinci səsvermədə müzakirəsi keçirildi. **Deputat, Milli Məclisin hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədr müavini Qüdrət Həsənzadə çıxışı zamanı bir sıra məqamlara toxunub.** “Bu qanun birinci dəfə qəbul olunanda, birinci dəfə səsverməyə qoyulanda mən 48-ci maddə ilə bağlı təkliflərlə çıxış etmişdim. Sadəcə, bilmək istəyirəm ki, mənim qaldırdığım məsələlərə qanunvericilik təşəbbüsü subyektinin reaksiyası nədən ibarət olub? Söhbət ondan gedir ki, 48-ci maddə “Normativ hüquqi aktın layihəsinin normayaratma orqanına təqdim edilməsi” adlanır. Normayaratma orqanı deyəndə Milli Məclis nəzərdə tutulur” - deputat bildirib.

Q.Həsənzadə qeyd edib ki, əslində norma təsdiqədən yazılıydı, bəlkə də daha məntiqi olardı: “Burada qeyd olunub hansı sənədlər bizə təqdim olunmalıdır. Məsələn, normativ hüquqi aktın qəbul

edilməsi zərurətinin əsaslandırılması, o cümlədən maliyyə-iqtisadi əsaslandırılması, normativ hüquqi akt layihəsinə dair ekspert rəyləri. Ona görə ki, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Konstitusiyası Qanununun 61-ci maddəsində xüsusilə qeyd olunur ki, normativ hüquqi aktların sui-istifadəyə məruz qalmasına dair ekspertizə keçirilməlidir. Yeni bu məcburi ekspertizədir. Bundan başqa, normativ hüquqi aktın qəbul edilməsinin ehtimal olunan nəticələrinin proqnozlaşdırılmasına dair arayışlar verilməlidir. Amma çox təəssüf, bu, normativ hüquqi akt

lərdə Azərbaycan tərəqqi və çiçəklənmə dövrünə qədəm qoyub. Azərbaycanın başladığı bu uğurlu yol Ulu Öndərin xidmətləri sayəsində dövlət müstəqilliyi dövründə davam etdirilib. Bu dahi şəxs, Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri, müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu Heydər Əliyevin 100 illik yubileyi ilə əlaqədar Milli Məclisin növbədənənar sessiyasında daha bir xüsusi iclas keçirilib və bəyanat qəbul olunub”.

S.Qafarova qeyd etdi ki, növbədənənar sessi-

ya dövründə Milli Məclisdə iki dinləmə keçirilib: “Onlardan biri ölkəmizdə uşaq hüquqlarına, digəri isə Qərbi Azərbaycanın tarixi və mədəni irsi ilə bağlı məsələlərə həsr edilib. Eyni zamanda qeyd edim ki, sessiya müddətində qanunvericilik fəaliyyəti ilə yanaşı, Milli Məclisin beynəlxalq əlaqələrinin inkişafı sahəsində də zəruri tədbirlər görülüb. İyun ayının 6-dan bu günə qədər, yeni bir ay 8 gün ərzində Milli Məclisin 39 deputatı 16 xarici ölkəyə 51 səfər həyata keçirib. 7 xarici ölkənin və 3 beynəlxalq təşkilatın nümayəndə heyətləri Milli Məclisdə qəbul edilib. Həmçinin bizim deputatlar Özbəkistanda keçirilmiş Prezident seçkilərini müşahidə edib. Bildiyiniz kimi, Milli Məclis sədrinin Avstriya Respublikasına rəsmi səfəri olub və mən bu barədə sizə məlumat vermişdim. Hörmətli həmkarlar, inanıram ki, həm yaz sessiyasında, həm də növbədənənar sessiyada görülmüş işlər gələn sessiyanın uğurlarına da möhkəm zəmin yaradıb. Mən səmərəli fəaliyyət üçün sizin hamınıza təşəkkür edirəm. Hörmətli deputatlar, Milli Məclisin növbədənənar sessiyasını bağlı elan edirəm”.

Dövlət Himninin oxunmasından sonra deputatlar tətillə yollandılar.

□ **Elşad PAŞASOY, “Yeni Müsavat”**

Suyun yaddaşı haqda

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

**“Hər göldən bir qurbağa,
 Göygöldən min qurbağa”
 (Azərbaycan ata sözü)**

●● necə kənddə ekoloji durumun əla olduğu qeyd edildi, lakin rəhbərlik tənqid edəndən sonra problemlər etiraf olundu. Bunu necə anlamaq lazımdır? Kefiniz istəyən kimi. Bir az da bizim el adətimizdir. Molla Nəsrəddinin söhbətini xatırlayarsınız: “Sən də düz deyirsən, o da, elə mən də”. Ağsaqqallıq əslində budur.

Ağsaqqal dedim yadıma düşdü, bizdə Ramiz Mehdiyevin yeri görünür. Çox işləri yerbəyer eləyər, indi eləməsin. Bu temada bir pritiq da var. Deyir bir gün kənd yerində gəlin çuvaldan un götürməliymiş, tərslikdən çuvalı evin dirəyinin arxasına qoyublarmış. İki əlini dirəyin yanlarından salır çuvala, unu ovucalayır, geri çəkəndə dirək imkan vermir. Ağsaqqalları məsləhətə çağırırlar. Biri deyir gəlinin əlini kəsək, ikincisi deyir dirəyi kəsək. Uzun müzakirədən sonra ikinci ağsaqqal deyənə eləyirlər, dirəyi kəsirlər, ev uçur, gəlini bir təhər xarabanın altından çıxarırlar. Sonra ağsaqqala pay-pürüş verib minnətdarlıqla yola salırlar, lakin baxırlar kişi gedə-gedə ağlayır, gözündən qanlı yaşlar sel olubdur. Camaat narahat olur, deyir, ağsaqqal, niyə ağlayırsan. Ağsaqqal deyir: “Ona ağlayıram ki, mən öləndən sonra sizin halınız necə olacaqdır”.

Bu arada fürsət düşmüşkən bütün Biləcəri camaatına əbədi deputatımız Mədə müəllimin rəhmətə getməsi münasibətilə dərin hüznə başsağlığı verirəm. Görəsən, bizim halımız necə olacaq? Yəqin növbəti seçkilərdə deputatımız heç olmasa şəklini divara yapışdırar, görəndə tanıyarıq.

Böyüynü itirmək çox pis şeydir. Deyir Allahsız yerdə otur, böyüksüz yerdə oturma. Böyüyə hörmət qoymayan, böyürə-böyürə qalar. Kiçiyinə bax söz danış, böyüyünə bax qız danış. Nəse, müdrik fikirlər çoxdur, hamısını yazsam sabaha nağıl qalmaz.

Kəndlilərin, nazirlərin, şirkətlərin, polislərin... uzun sözün qısa, hər kəsin həm haqlı, həm suçlu olduğu fani dünyamızda şair görün bunu necə uzaqgörənliklə təsvir etmişdir: “Hamı günahkardır dünyada, amma Dünyada heç kəsin günahı yoxdur”. Təklif edirəm bu münasibətlə şairə seysmik zonadan təzə ev verilsin. Yəqin köhnələri işlədib qurtarmış olar.

Əslində dünyada nə günah var, nə savab. Vəziyyət var. Nə zəhər var, nə dərman. Doza var. Nə doğru var, nə yalan. Zəmanə var. İnsan var. Dahi yapon yazıçısı Akutagava Rünoske “Cəngəllikdə” adlı ünlü hekayəsində bu vəziyyəti yaxşı təsvir etmişdir. Oxuyanlar oxumayanlara danışsın, biz getdik, yerimiz azdır. Hərfləri yaddan çıxaranlar isə əsər əsasında başqa yapon Akira Kurosavanın çekdiyi “Rasömon” filminə baxsın.

Bu saat Bakıda cürbəcür içməli sular satılır. Qabın üstündə adətən yazırlar “bulaq suyu”. Zəhmətkeşlərimiz isə etiraz edir, donqudanır: “Krantdan doldurulmuş suyu bizə bulaq suyu adıyla satan yaramazlara ar olsun”. Halbuki dərinə düşsən burada heç bir yalan, fırıldaq yoxdur. Çünki bütün sular bulaq suyudur (ya da “bulaq suyu olub”). O cümlədən Bakıda krantdan açıb əl-üzümüzü yuduğumuz, çimdidiyimiz sular əvvəlcə yeraltı bulaqlardan çıxıblar, çaylara tökülüblər, ordan su anbarlarına yığılıblar və sairə.

Su demişkən, su mövzusunda bir geniş yayılmış cəfəngiyyata da münasibətimi bildirmək istəyirəm. Bəzi saxta “elmi” mənbələrdə guya suyun yaddaşı olması qeyd olunur. Hətta guya belə eksperiment aparıblar: iki qaba eyni sudan töküb başqa otaqlara yerləşdiriblər. Birinin yanında söyüş-qarğış işlədiblər, o biri otaqda isə xoş sözlər danışılıb. Neticədə pis sözlər danışılan su “ölü su”ya çevrilib, dibinə tökdükləri çiçəklər quruyub və sairə. Bu əhvalat bütünlüklə gopdur, heç bir elmə əsaslanmır, biləsiniz. Getdik gölün qırağında söyüş söydük, qızıl azaldı...

Suyun yaddaşı yoxdur. Su təmiz, çirklə, minerallı, distillə edilmiş, buxar, buz, maye, bulud şəklində olar, yaddaşı olmaz... Yox əşi, bir vedrə suyun yaddaşı, görəsən, neçə meqabaytdır?

Yeganə yaddaşı olan canlı insandır, o da hamısı yox. Elə insan var suyu çoxdur. Elələrinə millətimiz “canıslu” deyir. Maraqlıdır ki, insan qocalıb müdrikləşdikcə suyu azalır.

Sözü ona getirirəm ki, gəlin ana təbiəti qoruyaq, hamımız ora qayıdasıyıq.

Bu gün Brüsselə Avropa Birliyi Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin vasitəçiliyi ilə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan arasında üçlü formatda sayca 6-cı görüş olacaq. Yəqin ki, budəfəki danışıqlardan da kardinal nəticə gözləmək yanlış olar. Çünki bütün nikbin proqnozlara rəğmən, tərəflərin özlərinin də etiraf etdiyi kimi, ən prinsiplial məsələlər ətrafında ciddi fikir ayrılığı qalır.

Əlbəttə, yaxşı olardı ki, Bakı və İrəvan heç olmasa, hansısa çərçivə sənədini imzalayıb de-yure düşmənçilik səhifəsini çevirəydi. Təəssüf ki, kapitulyant tərəfin davam edən pozucu və ksenofobik davranışı, özəlliklə əsassız Qarabağ şərti sülh prosesini sürətləndirməyə qoymur. Bunu Ermənistan hökumətinin iyulun 13-də keçirilən iclasında baş nazir Nikol Paşinyanın çıxışı bir daha təsdiqləyir.

Paşinyan həmin iclasda yenə də iddia edib ki, Bakı və Xankəndi arasında beynəlxalq nəzarət (oxu: vasitəçilik - red.) altında anlaşma olma-yınca “Qarabağda etnik təmizləmə təhlükəsi” qalacaq. Bu isə ölkəmizin daxili işlərinə qarışmaq, dövlətlərarası sülh anlaşmasını aparıb bir ovuc ermənin hüquqlarına bağlamaq cəhdidir. Halbuki rəsmi Bakı dəfələrlə bu xüsusda öz mövqeyini və əsas şərtini bəyan edib.

Təbii ki, Azərbaycanın öz Konstitusiyası çərçivəsində erməni icmasına verdiyi zəmanətlə Nikolun “etnik təmizləmə” iddiası bir araya sığmır və sadəcə, 20-30 minlik erməni üçün Bakıdan “beynəlxalq zəmanət” altında siyasi status qoparmağa hesablanıb. Bunun başqa bir adı “atı arabanın dalına bağlamaq”dır.

Hərçənd Ermənistan siyasi şüurunda bəzi pozitiv gelişmələr də var. Söhbət, məsələn, Ermənistanda qardaş Türkiyəyə ərazi iddiasının əks olunduğu gerbi dəyişdirməyin zəruriliyindən gedir.

“Gerbin dəyişdirilməsi məsələsi aktualdır, bu istiqamətdə düşünmək lazımdır, lakin hazırda konkret işçi qrupu yaradılmayıb”.

Bunu Ermənistanın Təhsil, elm, mədəniyyət və idman naziri Janna Andreasyan yerli jurnalistlərlə söhbətində söyləyib.

“Biz dəyişdirilməsi lazım olan problemlər haqqında düşünməliyik. Mən sahəyə rəhbərlik edən bir nazir kimi peşəkarları dnləməliyəm, çünki bu, çox həssas məsələdir. Bununla bağlı ətraflı düşünmək lazımdır”, - deyə nazir bildirib.

Onun sözlərinə görə, ekspert qrupu 5 il əvvəl işə başlayıb, indi bu prosesə qa-

Bakının tək şərti, ABŞ-ın 7 tələbi - Ermənistan üçün oyun bitib!

“Beynəlxalq zəmanət” altında ərazi iddiası: kapitulyant ölkə hələ də “atı arabanın dalına bağlamağa” çalışır; Rusiyanın köhnə və sınıanılmış taktikası ABŞ-ın sülh təşəbbüslərini sıfırlaya biləcəkmii?..

yıtmaq lazımdır. “Biz öz tariximizdən əl çəkmirik, sadəcə olaraq, indiki dövrlə necə ayaqlaşıb bildiyimizi göstərməliyik. Dövlətin rəmszləri bugünkü dövləti əks etdirməlidir”, - nazir qeyd edib.

Elə Ermənistanın indiki konstitusiyası da bugünkü Ermənistanı əks etdirməli, oradan Azərbaycan və Türkiyəyə qarşı əsassız ərazi iddiaları ilə bağlı müddəalar çıxarılmalıdır. Ermənistan, nəhayət, beynəlxalq hüquqa, BMT Nizamnaməsinə sayğılı olmağı öyrənməli, bölgəni qarışdırən terrorçu ölkə statusundan, fitnə-fəsad mənbəyi olmadan həmişəlik imtina etməlidir. Əks təqdirdə, qonşu xalqın faciələri bitməyəcək...

Ancaq gerçək belədir ki, Ermənistanla yanaşı, Rusiya da “suyu bulandırmağa” və ədalətli sülhə əngəl olmağa davam edir. Doğrudur, bugünkü Brüssel danışıqları ilə bağlı Rusiya XİN sözcüsü Mariya Zaxarova deyib ki, rəsmi Moskva guya Qərb platformasında konstruktiv məcrada aparılan sülh prosesini dəstəkləyir. Ancaq fakt budur ki, Rusiya Qərbin vasitəçiliyini “həzm edə” bilmir. Eyni zamanda özü də əlini “daşın altına qoymaq” istəmir.

“Qərbin vasitəçiliyi ilə Azərbaycan və Ermənistan arasında çərçivə sazişi əldə edilməsi əvvəlkindən daha yaxındır”.

“Yeni Müsavat”ın məlumatına görə, bunu rusiyalı tanınmış politoloq Sergey

Markedonov öz Telegram-kanalında yazıb.

“Onu da başa düşmək lazımdır ki, Rusiya Ermənistan-Azərbaycan nizamnamasında öz siyasi eksklüzivliyini (vazkeçilməzliyini - red.) itirir. Özü də hər keçən gün daha çox. ABŞ və Avropa İttifaqının (Brüsselin - red.) moderatorluğu ilə imzalanacaq çərçivə sazişi, təəssüf ki, bu tendensiyanı gücləndirəcək. Amma indi biz (Rusiya - red.) bərabərlər arasında birinci olmaq kimi qeyri-rəsmi statusunu itirərək bu yarışa giririk. Səhvlərimiz üzərində ciddi iş son dərəcə vacibdir. Vaxt gözləmir”, - deyə politoloq əlavə edib.

Rusiyanın təzə səhvləri isə elə köhnə səhvləridir, cənab Markedonov! “Parçala və hökm sür” imperiya siyasətindən qaynaqlanan səhvlər. Demək ki, onları düzəltmək üçün Moskva öncə Güney Qafqazla bağlı ənənəvi imperiya siyasətindən əl çəkməlidir. Yoxsa Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh sazişi imzalanması üçün Rusiyaya heç kim mane olmur - nə Qərb, nə Şərq...

Bu arada Ermənistanın “İrəvank” nəşri ABŞ-ın Ermənistan 7 tələb irəli sürdüyünü iddia edib (Axar.az). Qəzetin yazdığına görə, Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının katibi Armen Qriqoryan bu günlərdə Vaşinqtonda səfərdə olarkən ABŞ Prezidentinin milli təhlükəsizlik üzrə müşaviri Ceyk Sallivanla görüşüb və görüşdə Azərbaycan və

Ermənistan arasında sülh müqaviləsi müzakirə olunub.

“ABŞ tərəfindən Qriqoryana 7 tələb təqdim olunub:

- sülh müqaviləsi ilin sonuna qədər və yalnız Vaşinqtonda imzalanmalıdır;

- Ermənistan cənub rayonlarında 65 min azərbaycanlı qaçqını qəbul etməyi öhdəsinə götürməlidir;

- Zəngəzur bölgəsində Ermənistandakı azərbaycanlıların təhlükəsizlik problemlərini həll edəcək struktur Bakı tərəfindən açılmalıdır;

- Ermənistan 2026-cı ilə qədər Rusiya bazasını öz ərazisindən çıxarmağı və onu Şərq Tərəfdaşlığı proqramı çərçivəsində NATO-nun təlim bölmələri ilə əvəz etməyi öhdəsinə götürməlidir;

- Ermənistan SSRİ-nin xəritələrində qeyd olunan anklavları Azərbaycana qaytarmağı öhdəsinə götürməlidir;

- Zəngəzur dəhlizinin beynəlxalq gömrük təşkilatının iştirakı ilə, yeni Rusiyanın iştirakı olmadan açılmalıdır;

- Ermənistanın Qarabağdan tamamilə imtina etməlidir”, - məlumatda deyilir.

Bu tələblərin nə dərəcədə reallığa yaxın olduğu, yoxsa sadəcə, erməni ictimai rəyini çaşdırmaq niyyəti güddüyü müəyyən mənada bugünkü Brüssel görüşünün də yekunundan bilinəcək. Hərçənd həmin tələblərdə beynəlxalq hüquqa zidd heç nə yoxdur. Və bir də Ermənistan üçün oyun bitib!..

□ **Analitik xidmət, “Yeni Müsavat”**

“Prezident İlham Əliyev Dağlıq Qarabağa Azərbaycanın tərkibində status verməli və bu, danışıqlarda mühüm məsələlərdən birinə çevrilməlidir”.

“Yeni Müsavat”ın məlumatına görə, bunu gorbagor olmuş ATƏT-in Minsk Qrupunun ABŞ-dan olan keçmiş həmsədri Ceyms Uorlik Ermənistanın news.am saytına müsahibəsində “Ermənistan baş naziri Dağlıq Qarabağı Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi tanıyıb, sülh müqaviləsi ilə bağlı növbəti addım nə ola bilər” sualına cavabında deyib.

Onun fikrincə, Azərbaycan hökuməti “Dağlıq Qarabağ”ın de-fakto hakimiyyəti ilə fövqəladə əhəmiyyət kəsb edən məsələləri müzakirə etməlidir. “Status məsələsində belə dialoq son dərəcə vacibdir”, - deyərək qeyd edib və vurğulayıb ki, söhbət Azərbaycan daxilində statusun verilməsindən gedir. İrəvan və Xankəndinin mövcud durumla barışmalı olduğunu söyləyən diplomatın sözlərinə görə, vaxt gələcək ki, ermənilər və azərbaycanlılar dinc və təhlükəsiz yanaşı yaşaya biləcəklər, lakin bunun üçün etimad quruculuğu tədbirləri görülməlidir.

“Azərbaycan hökuməti bu məsələ ilə bağlı xoş niyyətlə danışıqlar aparmalı və Dağlıq Qarabağ xalqının (? - red.) Azərbaycanda özlərini təhlükəsiz, əmin-amanlıq içində və yaxşı yaşamasını təmin etmək üçün müəyyən alıcaynıq etməyib etdirməlidir”, - Uorlik söyləyib və qeyd edib ki, Türkiyə ilə sərhədlərin açılması Ermənistanın da xeyrinə olacaqdır.

Diplomat əmindir ki, Ermənistan-Azərbaycan münasibətləri yaxşılaşarsa, Ermənistan və Azərbaycan üçün yeni çiçəklənmə dövrü açılacaq: “Ona da əminəm ki, vaxt

Azərbaycan Qarabağa öz tərkibində status verməlidir çağırışı - Uorlik Blinkenin sözünümü deyir?

Gorbagor olmuş Minsk Qrupunun keçmiş amerikalı həmsədri gorbagor olmuş statusdan niyə danışdı... - Bakıdan reaksiya

Ceyms Uorlik

gələcək Türkiyə ilə sərhədi açmaq mümkün olacaq və bu, Ermənistanı böyük fayda verəcək. Buna nail olmaq asan deyil, lakin məsələ gündəmdə olmalıdır. Kommunikasiyaların bərpası son dərəcə vacibdir və Ermənistanın maraqlarına uyğundur, çünki bu, bir sıra məsələlərdə Rusiyadan asılılığı azaldacaqdır. Azərbaycan da bundan faydalana bilər. Vacibdir ki, irəliləyiş əldə olunarsa, Dağlıq Qarabağ məsələsinin qarəzsiz həlli onun mərkəzində olmalıdır ki, bu da regionun layiq olduğu bir çox başqa müsbət hadisələrə qapı

açacaqdır.

Məlumdur ki, C.Uorlik artıq rəsmi şəxs deyil, Dövlət Departamentinin (DD) işçisi də sayılır. Bununla belə, onun “status”la bağlı söylədikləri, görəsən, nə dərəcədə DD-dəki ovqatı əks etdirir? Məsələ ondadır ki, bəzi iddialara görə, dövlət katibi E.Blinkenin moderatorluğu ilə Bakı və İrəvan arasında aparılan sülh danışıqlarında hansısa (mədəni) status da müzakirə olunur. Ehtimallara görə, Amerika tərəfi bununla Azərbaycanla Ermənistanın daha sürətli və zəma-

nətli sülh sənədi imzalamasına çıxaraq, yekun etibarilə Rusiyanı bölgədən çıxarmağa çalışır - hansı Rusiya ki, Bakıya “statusu” gələcəyə saxlamağı təklif edir.

Bu iddialarda həqiqət yükü varmı? Uorlik Blinkenin sözü-nümü deyir? Hansı statusdan söhbət gedə bilər, əgər Bakı Qarabağda yaşayan erməni icmasına konstitusiyamız çərçivəsində bütün hüquqları və təhlükəsizliyi vəd edibse? Bu kifayət deyilmir?

Ankara Universitetinin professoru Toğrul İsmayıl

“Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Azərbaycan onsuz da ermənilərə mədəni status verəcək: “Ona qalsın ABŞ Kaliforniyaya status versin, onlarda da belə tələblər var. Sadəcə, bizdən nəyisə tələb edəndə beynəlxalq hüquqa baxmaq lazımdır. 20-30 min erməniyə nə status verilir bilər? Yeni ərazi statusu ola bilməz. Əgər ermənilər 1-2 milyon olsaydı, Ermənistanı qovulan azərbaycanlılara status verməklə, onlara da Qarabağda status verilir bilərdi. İndi bir qəsəbənin əhalisinin sayı qədər erməni Qarabağda yaşayır, nə status verilirəcək ki? Sadəcə, bu cür mövzuları hər dəfə döviyyəyə buraxmaqla məsələnin bitməsinə can atırlar. Azərbaycan ermənilərə hüquq və azadlıqlarına təhlükəsizlik zəmanəti verir, daha nə etməliyə?”

Hüquq müdafiəçisi Xəzər Teyyublu isə keçmiş həmsədrin danışımağa mədəni haqqı olmadığını düşünür: “Uorlik, Kasprşik və digərləri 30 il səyahət etdilər, yedilər-içdilər, bir addım belə irəliləyiş olmadı. İndi bu adamların yenidən xortlaması və erməni mediasına çıxıb hansısa fikirlər səsləndirməsi bizə maraqlı deyil. Azərbaycan üçün Minsk

Qrupu da, status da gorbagor olub. Ona görə irəli baxmalıyıq. Hazırda danışıqlar Avropa Birliyinin vasitəçiliyi ilə aparılır və görüşlərdə heç bir status müzakirəsi olmayıb. Əgər Brüssel platformasında status haqda danışıqlar olursa, keçmiş həmsədrin sözlərinin hansı çəkisi ola bilər?

İkincisi, beynəlxalq hüquq 25-30 min erməniyə status tanıyır. Əgər muxtariyyət verilmədirsə, o zaman Qarabağın dağlıq bölgəsindən olan azərbaycanlı qaçqınlar da ora qayıtmalıdır. Ondan sonra referendum keçirilməlidir ki, muxtariyyət verilməsini neçə faiz dəstəkləyir. Təbii ki, o zaman Dağlıq Qarabağın azərbaycanlı əhalisi sayca çox olduğuna görə referendumun nəticələri ermənilərin istəklərinə uyğun olmayacaqdır. Yeni nəzəri olaraq desək ki, status məsələsinə baxılmalıdır, o zaman bu prosesi keçməliyik. O baxımdan heç bir ərazi statusu nəzərdə tutulmur. Yalnız ermənilərə status verilməsindən danışırsınız, buna zərurət yoxdur, Blinken özü də Əliyevlə telefon söhbətində Azərbaycanın onların hüquq və azadlıqlarının təhlükəsizliyinə zəmanət verilməsini təqdim edib. Yeni Vəşinqton və Brüssel bizim mövqeyimizi qəbul edir, Uorlikin erməni mətbuatında çıxışları mühüm deyil”.

Emil SALAMOĞLU, “Yeni Müsavat”

İrəvandakı binadan yıxılan uşağa görə Azərbaycanı ittiham edəcək qədər həyasızlıq və riyakarlıq “nümünə”si

Qarabağ ermənilərinin qanunsuz olaraq Ermənistandan aldığı Rusiya qazı kəsilsə də, onlara “qaz verənlər” var. Əks halda, baş terrorçu Araik Arutyunyan hətta qızlarını da Qarabağdan rusların helikopterində qaçırdıqdan sonra “təhlükəsizlik şurası”nın toplantısını çağıraraq, “direnş” elan etməzdi. Düzdür, Araik indi Şuşadan rədd olub getdiyi son günləri daha çox xatırladı, amma bilir ki, onun üçün sonun başlanğıcıdır, hara getsə, “qarmaq”dan xilas ola bilməyəcək, odur ki, çirpintilərini davam etdirir.

Həm də arakimilər fəsiləsindən olanlara “qaz verənlər”dən bəhs etdik axı. Əgər qaz verilməşəydi, özünü “dövlət naziri” adlandıran cani Nersesyan “artsax”lılara müraciətlə onları “son döyüş”ə çağırırmazdı. Anlamır ki, heç o boyda pul-parası ilə Ruben Vardanyan Qarabağdakı bir ovuc erməniyi bir araya gətirə bilmədi, iflas oldu. Guya Xankəndi meydanına toplaşmış, son addımları müzakirə edəcəklər. Hələ Qaladərəsinə, oradan da Laçın qapısına yürüş etmək istəhləri də varmış. Qazı elə veriblər ki, sarsaq canilər bunun ardınca nələr baş verəcəyini belə düşünməyiblər.

Ermənistan Qarabağ ermənilərinə göndərdiyi qazın ventili ni bağlasa da, separatçıları qışdırır, “qaz verir”. Hətta rəsmilər səviyyəsində, Oskanyan kimi, bivec kaftarlar olsaydı, nə vardı ki? Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan Tvitterdə Qarabağda yaşayan iki uşağın - 3 yaşlı Leo və 6 yaşlı

Qitanın ölümü haqqında elə gü-lünc və absurd ittiham irəli sürüb ki, Azərbaycana qarşı. Xəstə nazir hadisənin Qarabağ ermənilərinin “blokadasının nəticəsi” olduğunu iddia edib. “Laçın dəhlizinin 7 aylıq blokadası və Dağlıq Qarabağın tam blokadası insanların həyatına dönməz və sarsıdıcı təsir göstərir. Dağlıq Qarabağ sakinləri olan 3 yaşlı Leo və 6 yaşlı Qitanın ölümü ciddi humanitar vəziyyətin nəticəsidir. 21-ci əsr. Buna dözmək mümkün deyil”, - Mirzoyan uşaqların fotolarını yerləşdirərək yazıb.

Təsəvvür edin, Ermənistanın, Allah qoymasa, baş diplomatı bu sərəmsəlmələri Azərbaycan və Ermənistan arasında danışıqların intensivləşdiyi bir məqamda, liderlərin Brüssel görüşündən bir neçə saat əvvəl yazıb. Guya “konstruktiv” ölkəmişlər. Hansı ki, hətta separatçıların oyuncaq “polisleri” belə, Xocavənddə yaşayan ailənin itkin düşən uşaqlarının

meitlərinin Ağdərə şəhərindəki avtomobillərdən birində aşkarlandığını açıqlayıb. O da istisna deyil ki, bu uşaqların ailəsi Azərbaycana meyilləndiyinə görə canilər qisası belə alıblar, digərlərinə gözdağı olsun deyərək. Əvvəllər yazmışdı ki, Qarabağdakı terrorçulardan hər cür alçaqlıqları gözləmək olar, hətta mülki erməni sakinlərə qarşı, tək reinteqrasiya baş verməsin... Əlavə nifrət toxumu səpirlər.

Gələcəkləri varsa, təbii ki, görəcəkləri də var, daha keçmiş dövrlər keçmişdə qaldı. Digər kəndi istiqamətində növbəti dəfə təxribata əl atdılar, əvəzində iki hərbiçiləri zari-

ya-zariya hospitalı oldu. Yə-nə tətiyi çəkəcəklərsə, əsgərimiz başlarına od ələyəcək, atəş sıxan barmağını qoparacaq, gözlərini çıxaracaq, necə ki, Laçın qapısında bayrağımızı asan əsgərə güllə atan snayper indi o dünyadan “baxır”. Həmçinin Qarabağda təxribata əl atdılar, 4 terrorçu məhv edildi.

Hələ diplomatik etiketin nə olduğunu qanmayan Ararat Mirzoyanın da cavabı kifayət qədər sərt şəkildə verilib. Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici Siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev cava-

binda Ermənistanın faktları yoxlamadan rəsmi səviyyədə yalan və dezinformasiya yaydığı bildirib. Sitat: “Ermənistanın xarici işlər naziri rəsmi səviyyədə yalan və dezinformasiya yayanda faktların yoxlanılmasına və miflərin ifşasına ehtiyac var. Yerli polis valideynlərinin nəzarətsizliyi səbəbilə iki azyaşlının səhlənkarlıq və avtomobildəki yüksək temperatur nəticəsində yuxudaykən vəfat etdiyini təsdiqləyib. Bu, riyakarlıqdan başqa bir şey deyil”. Bəli, riyakarlıq tam yerinə düşən ifadədir. Ermənistan rəhbərliyi riyakarlıq dönnə bürünüb, sülhdən danışır, davranışları savaşı tətikləyir. Azərbaycan Prezidenti bir gün öncə bu ölkənin siyasətində normallaşmanın müşahidə edildiyini deməklə faktiki olaraq qarşı tərəfə şans vermişdi ki, “nəhayət, adam olun!” Görünür, istəmirlər. O halda fəlakət burulğanı nəsibləri olacaqdır!

Azərbaycan XİN də Mirzoyanın sərəmsəlməsinə tutarlı reaksiya verib. “Görünür, Ermənistan rəsmilərinin ikiüzlülüynün həddi-hüdudu yoxdur!” Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsinin rəisi Ayxan Hacıyev Twitterdə yazıb. Əlavə edib ki, “Əks halda, niyə bir ölkə raket hücumları və Azərbaycana qarşı təcavüzü nəticəsində 12 uşaq daxil olmaqla, onlarla gü-nahsız insanı qətlə yetirərək uşaq ölümlərindən məkrli siyasəti üçün sui-istifadə etsin?”

Bir az dərinləndirəndə düşünəndə görürsən ki, Ermənistan dövlət deyil axı. Onun rəsmiləri də normal düşüncə qabiliyyətindən məhrumdur. İmkanları olsa, 5-6 uşağı öldürüb, cəsədini Laçın qapısının ağzına atırlar, Azərbaycanı ittiham etmək üçün. Az qalır desinlər dönnə Ermənistanda binanın pəncərəsindən yıxılıb ölmüş uşağın da “qatili” Azərbaycan-dır. Yəni bu qədər həyasızdır-lar...

Mirzoyanın sərəmsəlmə-sindən bir gün qabaq Azərbaycan və Ermənistan sərhədində iki ölkənin baş nazirlərinə müavinləri Şahin Mustafayev və Mher Qriqoryanın iştirakı ilə sərhədin delimitasiyası məsələləri üzrə iki ölkənin komissiyalarının birgə iclası keçirilib. Bir tərəfdə iki dövlətin rəsmiləri müzakirələr aparır, digər istiqamətlərdən erməni ordusu atəş açır, bu yandan da XİN başçısı sərəmsəyləyir. Belə dövlətlərmi olar?

Nikol Paşinyan ötən ay demədimi ki, hələ Ermənistan kadastr sənədini belə almayıb. “5 min illik dövlət”dən dəm vurub, yalanlarına özləri də inanmışdılar, “Dəmir Yumruq” başlarına dəyəndən sonra ayıldılar ki, heç bunların Azərbaycan torpaqlarında elan etdikləri “dövlətcii” kadastr sənədi də yoxdur. Azərbaycanın icarəyə verilmiş ərazilərində neçə vaxtdır hoppanib-düşürdülər, artıq “qaz sızması” baş verməkdədir.

E.PASASOY, “Yeni Müsavat”

"İran prezidenti İbrahim Reisi iqtisadiyyatı tamamilə məhv edib və ölkə "iqtisadi fəlakətə" yuvarlandı".

Bunu İran parlamentinin deputatı Calal Mahmudza-de deyib (Modern.az).

Onun sözlərinə görə, Ruhani prezident seçkilərində 7 min səhifəlik proqramında ölkə vətəndaşlarına çoxlu vədlər verib. Halbuki onların heç biri yerinə yetirilməyib.

"İbrahim Reisi güclü dövlət qurmağı vəd etmişdi. Güclü dövlət qurmaq bir yana, iqtisadiyyat acınacaqlı vəziyyətdədir", - deputat bildirib.

Parlamentari əlavə edib ki, ölkə valyutası dəhşətli şəkildə devalvasiyaya uğrayıb. Vətəndaşlar zəruri məhsullar almaq üçün uzun növbələrdə gözləməli olurlar. Məhsulların qiymətləri bir neçə dəfə bahalaşmış, 100 faizlik inflyasiya hökm sürür. Ümumilikdə isə ölkədə iqtisadi fəlakət yaşanır.

Az öncə ölkədə un (çörək) qıtlığı barədə xəbərlər yayılmışdı.

Aydındır ki, bu, yalnızca Reisi hökumətinin uğursuz iqtisadi siyasəti ilə bağlı deyil. On illərdir ağır beynəlxalq sanksiyalar altında olan İranın normal iqtisadi inkişafı, öz enerji resurslarından effektiv istifadəsi müşkülə çevirib. Bir yandan da molla rejimi xalqın həyat tərzini yaxşılaşdırmaq əvəzinə orduya, silahlara böyük paralar xərcləyir, ölkə xaricində "proksi" müharibələri və terrorçu qruplaşmaları maliyyələşdirir.

İran iqtisadiyyatı bu minvalla hara gedir? Onun xilasını mümkündürmü? Rejim sosial-siyasi təlatümlərə hara qədər dözümlü göstərə biləcək?

Qeyd edək ki, İran dünyada neft ehtiyatlarının həcminə görə dünyada 3-cü, qaz ehtiyatlarının həcminə görə isə ikinci yerdədir. Lakin molla rejiminin qeyri-adekvat davranışları üzündən ölkə artıq bir neçə onilliklər boyu BMT, ABŞ və digər Qərb ölkələrinin ağır sanksiyalarına məruz qalıb.

ABŞ İranın 12 milyard dollarlıq qızıl-valyuta ehtiyatını dondurub. 2012-ci ildə Avropa İttifaqı da ona qoşularaq İran Mərkəzi Bankının 100 milyard dollardan yuxarı aktivlərini dondurub, bütün İran bankları SWIFT sisteminə kənarlaşdırılıb.

Bundan sonra İranda yalnız öz sərhədləri daxilində işləyən maliyyə sistemi formalaşdırılıb: debet

İran əhalisinin durumu kritik həddə: aclıq, kasıblıq, dəhşətli inflyasiya...

Tehran rejimi isə təhlükəsizlik və təbliğat xərclərini artırır

kartları buraxılıb, elektron hesablaşmalara keçilib. Lakin İran sərhədlərini keçən kimi bu kartlar sadəcə plastik lövhəyə çevrilir - çünki heç yerdə keçərli deyil.

Sanksiyalar altında işləməli olan İran biznesi xaricdəki tərəfdaşına pul köçürmək üçün ən ağlagəlməz üsullardan istifadə edir: gah xaricdə hesab açıq, son illərdə bunun da qarşısı alındığı üçün hesabı xarici ölkələrdəki adamların adına açmağa məcbur olur. Yaxud bir tərəfdən pulu çatdırmaq üçün bəzən sanksiya altına düşməməkdən ötrü 3-4 aracı həlqədən istifadə edirlər. Aradakı hər kəs öz haqqını alır, nəticədə bir məhsul 3 qat bahasına başa gəlir. "Forbes"-in yazdığına görə, artıq İranda xaricə pul köçürmək üçün özünəməxsus mexanizm formalaşmış. Həvalə adlanan bu mexanizmin iş prinsipi belədir: Çində olan tərəfdaşına vəsait köçürmək istəyən bir iş adamı gedir Tehrandakı brokerin yanına gedir, lazım olan vəsaiti verir ona. Həmin broker zəng vurur Pekindəki broker həmkarına, iş adamının dediyi subyektdə zəruri vəsaiti köçürür. Daha sonra Tehrandakı broker ya həmin vəsaitin əvəzinə Pekindəki brokerə neft göndərir, ya da xarici valyutayı kişilərə doldurub təyyarə ilə yola salır Pekinə.

Bəzi hesablamalara görə, sanksiyalardan yayınmaq İranın bank sistemində ildə 25 milyard dollara başa gəlir.

2015-ci ildə İranın nüvə silahı əldə etməmək barədə

öhdəliyə qayıtması sanksiyaların xeyli yumşalmasına, Avropadakı aktivlərin sərbəstləşməsinə gətirib çıxarıb.

İranın molla rejimi heç bir xarici məhsulun ölkəyə idxalını qadağan etməyib. Sadəcə, onların idxalına elə vergilər tətbiq olunub ki, həmin məhsulları almaq sərfəli deyil. Məsələn, bir xarici avtomobili alıb ölkəyə gətirmək istəyən şəxs gərək onun dəyərini ikiqatı qədər vergi ödəsin. Sanksiyalar altında sürətlə kasıblaşan İran əhalisinin əksəriyyətinin buna imkanı çatmadığına görə vətəndaşlar məcburən yerli istehsal məhsulu olan avtomobilləri alırlar.

Yeri gəlmişkən, sanksiyalar tətbiq olunanadək İran xüsusilə Fransa şirkətləri ilə əməkdaşlıq şəraitində xarici avtomobillərin daşındırmışdı. Sanksiyalara görə fransızlar ölkədən getsə də, onların texnologiyası qaldı. İran şirkətləri bu texnologiyalarla cüzi dəyişiklik etməklə kütləvi avtomobil istehsalını təmin edirlər.

Sanksiyalar altında keçən 40 ildən çox müddətdə İran demək olar ki, bütün məhsulların daxilində istehsalına nail olub: məişət texnikasından tutmuş, dərmanlara, kimya məhsullarına, hətta kosmetikaya qədər. Lakin onların qiyməti ildən-ilə bahalaşdığına görə əhalinin alıcılıq imkanları getdikcə azalır.

İran tərəfi daxilində istehsalını yetərincə təmin edə

bilmədiyi məhsulları barterlə almağa çalışır. Məsələn, 2021-ci ildə İran Şri-Lankaya çay əvəzinə neft verilməsi barədə razılığa gəlib.

Tehran rejimi neft satışına qoyulan embarqodan yayınmaq üçün qiymətdə ciddi güzəştə gedir, sığortalananı, çatdırılmanı öz hesabına həyata keçirir. 2015-ci ildən sanksiyalar yumşaldıqdan sonra İran neft ixracını sürətlə artıraraq, 2016-cı ildə gündəlik ixracı 4 milyon barelə çatdırır. Lakin 2018-ci ildə Tramp hakimiyyəti İranla nüvə silahı üzrə danışıqlardan çıxaraq, yeni və daha kəskin sanksiyalar tətbiq etdikdən sonra gündəlik neft ixracı 1,9 milyon barelə düşüb.

OPEK-in məlumatına görə, ixracın azalması ilə İranın neft satışından əldə etdiyi gəlirlərin həcmi 80 faiz azalıb. Nəticədə, ölkədə milli valyutanın bir neçə yüz dəfə ucuzlaşması, inflyasiyanın sürətlənməsi baş verib. 2021-ci ildə İranda illik inflyasiya 35 faiz, 2022-ci ildə 41,5 faiz olub. Bu ilin yanvar-aprelində isə 42,5 faizlik illik inflyasiya qeydə alınıb.

2018-ci ildən bəri İranda ixtisaslı mütəxəssislərin əmək haqqı 3 dəfəyə yaxın azalıb. Eyni zamanda onların aldığı əmək haqqının alıcılıq qabiliyyəti də 3 dəfəyə yaxın aşağı düşüb. Bu isə ixtisaslı mütəxəssislərin kütləvi şəkildə ölkədən çıxmasına səbəb olub.

2020-ci ildə İran hökuməti devalvasiya və inflyasiya üzündən denominasiya-

ya gedərək, tüməni tamamilə döviyyədən çıxarıb, riala keçib. Lakin bu da inflyasiyanın əhalinin həyat səviyyəsinə mənfi təsirlərinin qarşısını ala bilməyib. BMT və digər beynəlxalq təşkilatların hesablamalarına əsasən İranın 87 milyon nəfərlik əhalisinin 60-65 faizi kasıblıq həddində yaşayır. Hökumət bu əhalinin getdikcə artan narazılığını qarşısını almaq üçün il ərzində onlara bir neçə dəfə ucuz ərzaq məhsulları paylanır, müxtəlif bayramlarda kiçik məbləğdə vəsait verilir.

Sanksiyalar səbəbi ilə İrana yüksək texnologiyaların idxalı demək olar ki, mümkün olmur. Belə texnologiyaların ucuz kopyası, yaxud artıq işlənmiş formasını bəzi qiymətə əldə edirlər. Bu sahədə Çin İrana xeyli "kömək" edir: bütün qabaqcıl texnologiyaların saxtalaşdırılmış formasını istehsal edərək İrana ötürür. Əvəzində İrandan bazar dəyərinə 30-40 faiz ucuz qiymətə neft alır. Xarici mətbuatın yazdığına görə, İranın sanksiyadankənar neft satışı da əsasən Çinə gedir. Bunun üçün İran müxtəlif şirkətlərin tankerlərindən istifadə edir. Bəzən bir partiya məhsul son alıcıya çatmaq üçün 3 dəfə bir tankerdən başqasına boşaldılır. İran zəngin yataqlardan əldə etdiyi nefti hətta bazar qiymətindən iki dəfə ucuza da satır: əks halda, hasilatı dayandırılmalıdır. Belə olduqda, bağlanan quyularda hasilatı bərpa etmək çox böyük vəsait və texnologiya tələb edəcək.

2022-ci ildə hökumət ölkədə işsizliyin 11-12 faiz olduğunu açıqlayıb. Bu zaman gənclər arasında bu göstərici 25 faizə bərabər olub. 2023-cü ilin 5 ayında işsizliyin 9,3 faizə düşdüyü elan edilib. Lakin ölkə vətəndaşları bu rəqəmlərə inanmırlar. Çünki ölkə iqtisadiyyatının ən öndə gedən sahələrində belə ixtisaslar aparılır. Məsələn, avtomobil satışı 2018-ci ildə 1,3 milyondan 2021-ci ildə 700 minə düşüb. İstehsal müəs-

sisləri işçiləri ödənişsiz məzuniyyətə göndərməyə məcbur olublar.

Əhalinin vəziyyəti gündən-günə ağırlaşdığı bir vaxtda Tehran rejimi hərbi xərcləri artırır. Stokholm Beynəlxalq Sülh Problemlərinin Araşdırılması İnstitutunun məlumatına əsasən 2022-ci ildə İranın hərbi xərcləri 6 milyard 847 milyon dollar təşkil edib. Lakin beynəlxalq ekspertlər bildirirlər ki, bu, İran hakimiyyətinin qeydiyyata alaraq açıqladığı xərclərdir. Əslində isə Tehran rejimi hər il bir neçə on milyard dolları xarici ölkələrdə hərbi gücünü artırmağa sərf edir. Belə ki, İran ordusunun özəyini təşkil edən İslam İnqilab Keşikçiləri Korpusunun gizli neft satışı ilə məşğul olan qurumu fəaliyyət göstərir. Bu qurum hər il qeydiyyata alınmadan böyük həcmdə neftin satışını həyata keçirir. Əldə olunan vəsaitlər İLKK-nin xarici ölkələrdəki fəaliyyətinin maliyyələşməsinə sərf edilir. Bir çox mənbələr bu yolla əldə olunan milyardlarla dollar vəsaitin korrupsiya nəticəsində hərbi-siyasi rəhbərlikdə təmsil olunan şəxslərin cibinə axdığını bildirirlər.

Rəsmi məlumatdan aydın olur ki, 2023-cü ilin martından 2024-cü ilin martına qədər olan maliyyə ili üçün İran büdcəsindən təhlükəsizlik və təbliğat xərcləri 50 faizədək artırılıb. Büdcə qanunu layihəsinə görə İslam İnqilab Keşikçiləri Korpusuna ayrılacaq vəsait ötən ildəkindən 28 faiz çox olacaq. Həmçinin dövlət radio-televiziyanın xərcləri 42, Kəşfiyyat Nazirliyi və həbsxanaların xərcləri 50 faiz artırılacaq.

Əhali gündən-günə kasıblığın dibinə yuvarlandığı bir məqamda Tehran rejimi yalnız öz siyasət-hərbi ambisiyalarını düşünərək ölkənin sərvətlərini bu məqsədlə talan edir. Bu talançılığın uzun müddət davam edəcəyi real görünür: əhalidə kasıblığın yaratdığı aqressiya getdikcə artır...

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Məşavət"

“Yasamal İcra və Probasiya Şöbəsinə kiminsə göstərişi Azərbaycan Respublikası adından çıxarılan məhkəmə qərarından üstündür. Məhkəmə icraçısı Erol Kazımlı açıq-aşkar deyir ki, mənə rəis göstəriş verib ki, Mövlam Şixəliyev, Sahib Ələkbərovun işi üzrə hər hansı bir icra işi görmə, icra işi dayanandırılmsın”. “MTN işi” üzrə zərərçəkənlərdən olan Qulam Bağırov belə deyir.

“Yeni Müsavat”a müraciət edən zərərçəkən bildirib ki, 2023-cü ilin aprel ayında Bakı Apelyasiya Məhkəməsi Mövlam Şixəliyev, Sahib Ələkbərov və digər iki şəxsin cinayət işi üzrə qərar verib: “Həmin qərarla bir daha təsdiqləndi ki, MTN-in keçmiş şöbə reisi Sahib Ələkbərov Mövlam Şixəliyevin rəhbərliyi altında, mütəşəkkil cinayətkar quldur dəstə şəklində mənə qarşı cinayət törədiblər. 2009-cu ildə mənə qanunsuz olaraq həbs ediblər, həbsdə olduğum dövrdə yaşlı anamı aldada-raq mənim ölüm ayağında olduğumu bildiriblər. Bunu edən birbaşa Sahib Ələkbərov olub. Anam məcbur olub mənim ailəmi 2 azyaşlı övladla bərabər öz evinə köçürüb mənim evimi, maşınımı, bütün ələ gələn əmlakımı sataraq 135 min dollar pul toplayıb. Həmin pulu Sahib Ələkbərov ailəmdən alandan sonra bəmədə saxta ekspertiza rəyi verilib ki, guya ağır xəstəyəm. Həmin rəyə istinad edib mənə zəminə buraxıblar. Üstəlik, qondarma ittiham üzrə bəmədə məhkəmə hökmünün çıxmasına nail olublar.

Mən həbsdən azad olan-

Eldar Mahmudovun “sağ əli” ilə bağlı gizli göstəriş - hökmün icrasını kim əngəlləyir?

Zərərçəkən: “İcraçı Erol Kazımlı açıq-aşkar deyir ki...”

dan sonra mənə qarşı cinayət törədilməsindən şikayət etmişəm. Lakin Eldar Mahmudov vəzifədə olduğu müddətdə şikayətimə baxan olmayıb. 2015-ci ildə cənab Prezident İlham Əliyev MTN-dəki cinayət yuvasını darmadağın edəndən sonra şikayətim üzrə araşdırma başladı, Mövlam Şixəliyev başda olmaqla Sahib Ələkbərov və digərləri istintaqa cəlb olundular, həbsə alındı-

lar. Mən zərərçəkən qismində tanındım. Bakı Hərbi Məhkəməsinə Mövlam Şixəliyev, Sahib Ələkbərov və digərlərinin cinayət işinə baxıldı və barələrində ittiham edici hökm çıxarıldı. Eyni zamanda mənim Mövlam Şixəliyevin rəhbərlik etdiyi mütəşəkkil cinayətkar quldur dəstəyə - özəlliklə Sahib Ələkbərova qarşı 135 min dollarlıq mülki iddiam da tam şəkildə təmin edildi. Bunu Bakı Apelyasiya

Məhkəməsi də öz qərarı ilə həmin hökmü və mülki iddiamı qüvvədə saxladı. Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin 4 aprel 2023-cü il tarixli qərarında yazılır:

“Zərərçəkmiş şəxs Bağırov Qulam Davud oğlunun mülki iddiası təmin edilməli, 135.000 ABŞ dollar (tutulduğu gün Mərkəzi Bankın məzənnəsi ilə manatla) və iddiamın təmin edilmiş hissəsinə mütənasib 519,50 manat

dövlət rüsumu təqsirləndirilən Sahib Ələkbərovdan tutularaq Qulam Bağırova qaytarılmalıdır.

Yasamal İcra və Probasiya Şöbəsinə isə icraçı Erol Kazımlı deyir ki, reisi göstəriş verib ki, məhkəmənin qərarını icra etmə! Yasamal İcra və Probasiya Şöbəsi məhkəmə hökmünə əsasən cinayətkar elan olunan Sahib Ələkbərova faktiki olaraq havadarlıq edir. Onun mənə cinayət yolu ilə aldığı pulun qaytarılmasını təmin etməkdən qanunsuz şəkildə yayınır. Bu adamlar cənab Prezidentin məhkəmə-hüquq islahatları ilə bağlı sərəncamlarını, çağırışlarını sanki heç eşitməyiblər, prezidentin ardıcıl çıxışlarına məhəl qoymurlar”.

Zərərçəkən deyir ki, məhkəmə qərarının qanunsuz şəkildə icra edilməməsi ilə bağlı Yasamal Rayon Məhkəməsinə şikayət təqdim edib: “Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 1-1 (103)-1/2023 sayılı 04.04.2023-cü il tarixli qərarı aidiyyəti üzrə təqsirləndirilən şəxs Ələkbərov Sahib

Yunis oğlunun qeydiyyatda olduğu Yasamal rayon icra şöbəsinə həvalə olunub. Son qərara əsasən 135 000 (yüz otuz beş min) ABŞ dolları və 519,50 (beş yüz on doqquz manat əlli qəpik) təqsirləndirilən şəxs Ələkbərov Sahib Yunis oğlundan tutulub mənə qaytarılmalıdır. Amma əfsuslar olsun ki, Yasamal Rayon İcra və Probasiya Şöbəsinin icraçısı Erol Kazımlı bu günə kimi mənə ödənişlə bağlı boş vədlər verdi, 11.07.2023-cü il tarixdə isə mənim işimin icrasının dayandırılmasına rəhbərliyi tərəfindən göstəriş verildiyini bildirdi. Səbəbini soruşduqda cavab verə bilmədi. Yasamal Rayon İcra və Probasiya Şöbəsi məhkəmə qərarını qəsdən icra etməməsi, mənim qanuni hüquq və mənafeyimi kobud surətdə pozur. Möhtərəm cənab Prezidentdən xahiş edirəm ki, Yasamal Rayon İcra və Probasiya Şöbəsinin məhkəmə qərarını icra etməməsi ilə bağlı qanuni tədbir görülməsinə göstəriş verilsin”.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

Paşinyanın adamlarının Qərbə intensivləşən rəsmi səfərlərinin ilginclik pərdəarxası

Ermənilər Fransa və ABŞ-da nə axtarırlar?..

Ermenistan parlamentinin sədri Alen Simonyan və onun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti iyulun 10-13-də Fransada işgüzar səfərdə olub. Bu barədə Ermənistan parlamentinin rəsmi saytında məlumat verilib.

Ermənistan nümayəndə heyətinin tərkibində parlamentin Dövlət və Hüquq Məsələləri Komissiyasının rəhbəri Vladimir Vardanyan, Xarici Əlaqələr Komissiyasının rəhbəri Sərkis Xandanyan, deputatlar Arusyak Manavazyan və Armen Rüstəmyan, həmçinin parlament sədrinin mətbuat katibi Tsosvinar Xaçatryan, spikerin müşavir-köməkçisi Hamlet Gevorgyan və digərləri təmsil olunub. Mətbuat xidməti nümayəndə heyətinin səfərinin məqsədi barədə məlumat verməyib.

Maraqlıdır ki, təxminən eyni vaxtda Təhlükəsizlik Şurasının katibi, Nikol Paşinyanın “sağ əli”, “Amerikanın adamı” sayılan Armen Qriqoryan ABŞ-da çoxgünlük səfərdə olub. Daha doğrusu, o, hələ də Amerikadadır.

Məlumatlara görə, səfər

çərçivəsində Qriqoryan ABŞ müdafiə nazirinin köməkçisinin müavini Laura Kuperlə Ermənistan ordusunda islahatlar prosesini müzakirə edib. Qriqoryan Kuperə “müdafiə sahəsində erməni-Amerika təhsil proqramlarının həyata keçirilməsi, Ermənistan hakimiyyətinin silahlı qüvvələrdə demokratik idarəçiliyə yönəlmiş səyləri” barədə bilgi verib. Tərəflər müdafiə sahəsində ikitərəfli əməkdaşlığa dair bir sıra di-

gər məsələləri də nəzərdən keçiriblər.

Qriqoryan həmçinin Vaşinqtonda Milli Kəşfiyyatın direktoru Avril Haynsla bir araya gəlib. “Həmsöhbətlər regional təhlükəsizlik sahəsində vəziyyət, eləcə də Ermənistan və ABŞ arasında ikitərəfli əməkdaşlığa dair fikir mübadiləsi aparıblar”, - deyə qısa rezümedə bildirilir.

“Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının katibi Armen Qriqoryan nədənsə çoxdan

ABŞ-dadır. Niyə Qriqoryanı ora çağırıblar?”

Bu barədə “İrəvank” erməni nəşri yazıb.

“Britaniya və Amerika xüsusi xidmət orqanlarının “sevimli” olan Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının katibinin Vaşinqtona səfəri həmişə təhlükəlidir. Ötən il sentyabrın 27-də o, İlham Əliyevin köməkçisi Hikmət Hacıyevlə ABŞ Prezidentinin təhlükəsizlik məsələləri üzrə müşaviri Ceyk Sallivanın iştirakı ilə

sənəd imzalayıb. Məhz bu sənəd Praqada Nikol Paşinyana təqdim olundu və o, Qarabağı Azərbaycanın bir hissəsi kimi rəsmən tanıdı”, - qəzet qeyd edib.

Bəs gerçəkdə yüksək çinli erməni rəsmilərin intensivləşən ABŞ və Fransa səfərləri nə axtarırlar? Olmaya kapitulyant ölkə Rusiya orbitindən həmişəlik uzaqlaşmağa, Moskvadan qopmağa hazırlaşırlar?

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri İlyas Hüseynov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Ermənistan 2018-ci ildən hakimiyyətə gələn Nikol Paşinyanın bütünlükdə komandası qərbə meyilli mövqə sərgiləyir, eyni zamanda son dövrlər Qərbə çox ciddi və intensiv səfərlər reallaşdırırlar: “Bu, həm siyasi, həm də hərbi səviyyədə inkişaf edir. Belə bir təəssürat formalaşır ki, Ermənistan artıq geosiyasi istiqamətdə Qərbə üstünlük verir. Xüsusilə vurğulamaq lazımdır ki, Ermənistanın müdafiə naziri Suren Papikyanın son bir il ərzində iki dəfə fransalı həmkarı ilə Parisdə görüşləri və Alen Simonyanın da Almaniya dan sonra Fransaya işgüzar səfəri parlament və müdafiə sahəsində erməni rəsmilərinin tutduğu yolu əks etdirir.

Bununla yanaşı, xarici iş-

lər nazirləri səviyyəsində Azərbaycan və Ermənistan arasında ABŞ-da görüş keçirildəndən sonra Ermənistanın təhlükəsizlik şurasının katibi Armen Qriqoryanın amerikalı yüksək vəzifəli şəxslərlə görüşləri Ermənistanın xeyrinə hansısa qərarlar qəbul olunması yönündə addımlardır. Lakin bu səfər reallaşandan sonra media müstəvisində ABŞ-ın tələbləri üzə çıxdı. 7 maddəlik tələblər əsasında bütünlükdə Azərbaycanın mövqeyini əks etdirir. ABŞ fərqi nədir ki, Ermənistan ikili oyun oynayır. ABŞ platformasında keçirilən danışıqlardan sonra müəyyən məlumatlar üzə çıxır, sızdırılır və bununla ermənilər Rusiyanın köməyinə ümid edirlər. Bu gün də məhz o 7 maddəlik məlumatların sızdırılması fonunda Ermənistan Rusiyanın dəstəyinə ümid edir.

Ümumilikdə ABŞ və Fransa səfərləri Ermənistanın bu ölkələrlə əlaqələrinin gücləndirilməsinə, Azərbaycanın beynəlxalq müstəvidə uğurlarının üstündən bu ölkələrin vasitəsilə xətt çəkməyə xidmət edir. Paralel surətdə Ermənistan bununla həmin böyük dövlətlərə Rusiyadan guya qopmaq istədiyini göstərmək istəyə də, əslində Moskva ilə əlaqələri də gücləndirməyə can atır”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

“Gələn həftədən etibarən qida məhsullarının təhlükəli hesab edilməsinə əsas verən halların açıq reyestri fəaliyyətə başlayacaq”.

Bunu Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin sədri Qoşqar Təhməzli “Qida təhlükəsizliyi haqqında” Qanunun icrası ilə əlaqədar 2023-cü ilin 6 ayı ərzində görülmüş tədbirlərə dair mətbuat konfransında deyib. Onun sözlərinə görə, ilkin olaraq təhlükəli hesab edilən məhsulların siyahısının reyestrə yerləşdirilməsi təmin olunacaq: “Məhsulun istehlaka yararsız olması təhlükəli hallar reyestrində əksini tapması demək deyil. Lakin məhsulun tərkibində insan sağlamlığı üçün təhlükəli nəşə olarsa, bu barədə məlumat reyestrə olacaq”.

Q.Təhməzli deyib ki, artıq qida təhlükəsizliyi nəzarətinə aid edilən malların siyahısı genişləndirilərək yeni siyahıya uyğun tənzimlənilir: “Bununla yanaşı, Qazax və Xaçmaz rayonlarında sərhəd keçid məntəqələrinə yaxın ərazidə qida təhlükəsizliyinə nəzarət məntəqələrinin yaradılması davam edir. “Qırmızı körpü” Qida Təhlükəsizliyinə Nəzarət Məntəqəsinin də inşasına başlanıb və tikintinin bu ilin sonuna qədər başa çatdırılması planlaşdırılır. Ölkəyə idxal olunan qida və yem məhsullarına nəzarətin Dövlət Gömrük Komitəsi ilə qarşılıqlı əməkdaşlıq şəraitində həmin məntəqələrdə həyata keçiriləcəkdir”.

Qurum rəhbəri əlavə edib ki, 2022-ci ildə Yeni Zenlandiyadan Azərbaycana 6 min 500 ton kərə yağı idxal olunub. Oradakı həmkarlara bildirilib ki, müəssisələrdə bizim audit həyata keçirilib, istehsal olunan yağın beynəlxalq normalara cavab verdiyi təsdiqləndiyi halda idxala icazə veriləcək: “Qarşı tərəfdən ekvalantla bağlı müraciət olunub. Bu gələcəkdə tətbiq olunacaq, lakin hazırda hər hansı ölkə ilə ekvalantlıq həyata keçirilmir. Azərbaycana yüksək riskli məhsullar idxal edən sahibkarlara bildirmək istəyirik ki, müəssisələrini tez zamanda beynəlxalq normalara uyğunlaşdırsalar, məhsullarının idxalına icazə veriləcək”. Bəs gözlənti nədir, nəhayət, ölkə dükən-bazarlarında istehlakçıların aldadılması halları azalacaqmı?

AQTA-dan sərt qərar - istehsalçı istehlakçını daha aldadıb bilməyəcək?

Eyyub Hüseynov: “Buna onda inanacağıq ki, Azərbaycan istehlakçıları uzunömürlülükdə qabağa çıxsinlar...”

Mövzu ilə bağlı istehlakçıların müdafiəçisi Eyyub Hüseynov “Yeni Müsavat”a dedi ki, AQTA-nın əsasnaməsində kifayət qədər ambisiyalı istəklər var: “Bu istəklərdən öndə duranlardan biri Azərbaycan mallarının xarici, xüsusən Avropa bazarına çıxarılması məsələsidir. Hələ ki bu sahədə iş görülməyib. Yalnız Rusiya ilə, MDB bazasında kiçik işlər görüldü. AQTA-nın nəzəri istəklərinə, o cümlədən heyvanların identifikasiya olunmasına guya bu aylarda başlayacaqdılar. Heyvanlar heç 0.1 faiz də identifikasiya olunmayıb. Küçədə kəsilmə davam edir. Çoxsaylı çatışmazlıqlar var.

Qoşqar müəllimin dedikləri nəzəri cəhətdən çox yaxşıdır, əgər “oxuduğu Quran olsa”. Əhali açıq reyestrə məlumat alsaydı, çox yaxşı olar, başqa ölkələrlə əməkdaşlıq məsələsi nəzəri cəhətdən çox əhəmiyyətli məsələdir. İllər boyu bu kimi məsələlər irəli sürülüb, lakin praktiki nəticələri görməmişik. AQTA sədrinin dediklərinə on-

da inanacağıq ki, Azərbaycan istehlakçıları uzunömürlülükdə qabağa çıxsinlar. Biz 198 ölkə arasında 115-ci yerdəyik. AQTA bütün zəhərlənmələrin sayını bütün dünya göstəricisindən 700 dəfə az göstərir. Ölümlərin sayını da 2022-ci ildə 7 nəfər göstərib. Ümumdünya göstəricisi ilə orta hesabla 525 nəfər olmalıdır. Gördüyünüz kimi, 10 dəfə az göstərir.

Əgər qarşıya qoyulan məsələlərdə şəffaflıq olarsa, zəhərlənmələrin də statistikasını açıq mənbələrdə, insanlara nədən zəhərləndiyi bildirilsin. Biz də görək ki, istehlakçının günahı üzündən yox, sənaye üsulu ilə hazırlanan mallardan zəhərlənmələr olub. Bu gizlədilir, qarşı tərəfin cəzalanmasını görək. Vətəndaşlara kompensasiyaların

verilməsini görək. Bunları biz görək, dükanlarda vəziyyət yaxşılaşar. Vaxtı keçmiş məhsullar istehlacıya qayıtmaz, hər şey şəffaf olar. Lakin mən bu məsələdə skeptikəm. Azad İstehlakçılar Birliyi olaraq biz məsələni izləyəcəyik. Burada ictimai rəyin xüsusi rolu olmalıdır”.

□ Afaq MİRAYIQ, “Yeni Müsavat”

Azərbaycanda nikahlar azalır, boşanmalar artır - ölkəyə demoqrafik təhdid varmı?

Sosioloq: “Televiziyalardakı bəzi şou proqramlar ailə dəyərlərinin məhvəsinə xidmət edir”

Ədliyyə Nazirliyinin rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri tərəfindən bu ilin 5 ayı ərzində 19381 nikah, 9040 boşanma halı qeydə alınıb. Bu müddətdə rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri tərəfindən 46 544 yeni doğulmuş körpə qeydə alınıb.

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, 2022-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə əhalinin hər 1000 nəfərinə nikahların sayı 5,6-dan 4,6-ya qədər azalıb, boşanmaların sayı isə 1,5-dən 2,2-yə yüksəlib.

Aradakı fərq sözsüz ki, əhalinin təbii sayına öz neqativ təsirini göstərib. Əhali sayı, genofond isə həm də milli təhlükəsizlik məsələsidir.

Bəs Azərbaycan üçün demoqrafik problem nə dərəcədə ciddidir? Bəllidir ki, bir çox ölkələrin, o cümlədən qonşu Rusiya və Ermənistanın əhalisi ilbəlil azalır. 2025-ci ilədək onların əhali sayı minimal həddə düşəcək.

Azərbaycan üçün aşağı-yuxarı belə təhlükə varmı? Mütəxəssislər bu barədə nə düşünür?

Sosioloq Üzeyir Şəfiyev mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a danışıb: “Bəli, statistika da onu göstərir ki, ölkədə boşanmaların sayında dinamika müşahidə olunur. Göstərilən statistika da rəsmi rəqəmlərdir, realıq bu statistikadan daha çox ola bilər. Qeyd edim ki, hazırda nikaha girmə yaşı da artır. Bu gün gənclər arasında sorğular keçirəndə görürük ki, nikaha girməyə gecikmələr var. Səbəb isə odur ki, qızlar və oğlanlar indi daha çox karyeralarını düzəltməyə, yalnız bundan sonra, yəni tam təminatdan əldə etdikdən sonra ailə qurmağa çalışırlar”.

Sosioloqa görə, digər ölkələrlə müqayisədə Azərbaycanda ciddi dərəcədə demoqrafik təhlükə yoxdur: “Ölkəmizdə vəziyyət hələ ki

Üzeyir Şəfiyev

ümidvericidir. Lakin bəzi ölkələrdə, xüsusilə də Çində, Yaponiyada vəziyyət xeyli fəlakətdir. Çünki həmin ölkələrdə gənclər arasında bir subaylıq sindromu var. Virtual həyat, internet, sosial şəbəkə gənclərin həyatına o qədər daxil olub ki, artıq onlar ailə qurmaq haqqında düşünmürlər.

Azərbaycana gəldikdə, məlum olduğu kimi, cəmiyyətimiz ənənəvi cəmiyyətdir.

Adətən ənənəvi cəmiyyətdə ailə qurmaq önəm daşıyır. Lakin Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdə sonra ailə dayanıqlığında müəyyən dəyişikliklər var ki, bu da səbəbsiz deyil. Ümumiyyətlə, global dəyişmədə baş verən hadisələr bütün ölkələrə təsir edir, o cümlədən də Azərbaycana. Belə ki, əvvəllər qadınlar iqtisadi fəal əhali kimi az idilər və kişilərdən iqtisadi cəhətdən

asılı olurdular və buna görə daha çox ailə dayanıqlığı var idi. Ancaq indi artıq qadınlar da kişilərlə bərabər işləyir, onlar müstəqil yaşamaq istəyirlər, əvvəlki kimi təzyiqlərə tolerant yanaşa bilmirlər və sairə. Təbii ki, bu da öz təsirini mütləq göstərir.

Həmçinin televiziyalara bəzi şou proqramları var, hansı ki, ailə dəyərlərinin məhv olmasına gətirib çıxarır. Bütün bu məsələlərin özünə mənfi təsirləri olur. Digər önəmli məqamlardan biri də budur ki, gənc ailələrin qayğıları artıb, xüsusən də mənzil problemləri ilə bağlı. Çox yaxşı olardı ki, aztəminatlı ailələrə dövlət dəstəyi daha artsın və davamlı olsun. Gənc ailələr üçün güzəştli mənzillərin ipoteka şərtləri bir qədər də sadələşdirilə bilər. Hesab edirik ki, bu da ailə dayanıqlığına öz təsirini göstərə bilər”.

Sosioloq həmçinin qeyd edib ki, ailə dayanıqlığı üçün ailə quran cütlüklərlə sosial-psixoloji iş aparmalıdır: “Müvafiq qurumlar, o cümlədən Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Komitə və sairə yerlərdə də bununla bağlı fəaliyyət göstərməlidir. Ailə psixoloqları, ailələrlə işləyən sosial işçilər olmalıdır. Çox yaxşı olardı ki, orta, həmçinin ali məktəblər-

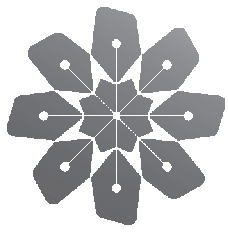
də ailə dərsləri tədris olunsun, ailə dəyərləri təbliğ edilsin. Televiziyalarda örnek ailələrlə bağlı portret verilişlər hazırlansın.

Daha bir məsələ, ailənin böhranlı dövrləri olur ki, çox yaxşı olardı həm dövlət müvafiq qurumları, psixoloqlar, ailə psixoloqları və sosial işçilər həmin ailələrlə söhbətlər aparsın, müvafiq qurumların pozitiv, humanist müdaxilə proqramları tətbiq olunsun. Eyni zamanda münasibətlərlə yaxşı olar ki, qeydiyyatda götürülsün və həmin ailə ilə iş aparılsın.

Ailələr bütövlükdə sağlam əsaslarla qurulmalıdır, nəinki hesablar əsasında. Boşanmalarla bağlı araşdırmalar onu göstərir ki, boşanmalar daha çox hesabla qurulan ailələrdə baş verir. Reproduksiya sağlamlıq da önəmli məsələlərdən biridir. Çünki boşanmaların statistikasına diqqət edəndə görürük ki, daha çox uşaqsız ailələrdə boşanmalar baş verir. Adətən uşaq ailəsi, cütlükləri bir birinə bağlayan amildir. Beləliklə, hesab edirəm ki, dövlət tərəfindən ailələrə diqqət daha da artırılmalı, xüsusən çoxuşaqlı ailələrə sosial dəstək tədbirləri olmalıdır. Çünki ailə sağlamdırsa, demək, cəmiyyət də sağlamdır”.

□ Xalidə GƏRAY, “Yeni Müsavat”

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Azad sahibkarlığın və liberal iqtisadiyyatın təşviqi

Azərbaycanda ümumi daxili məhsulun artım tempi getdikcə azalır. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına əsasən 2023-cü ilin yanvar-iyun aylarında ölkədə 60 milyard 302,1 milyon manatlıq və ya əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 0,5 faiz çox ümumi daxili məhsul istehsal olunub.

Iqtisadiyyatın neft-qaz sektorunda əlavə dəyər 2,1 faiz azalıb, qeyri neft-qaz sektorunda isə 3,1 faiz artıb. ÜDM istehsalının 43,7 faizi sənayə, 9,2 faizi ticarət; nəqliyyat vasitələrinin təmiri, 5,9 faizi nəqliyyat və anbar təsərrüfatı, 5,6 faizi kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq, 4,7 faizi tikinti, 2,3 faizi turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai işə, 1,6 faizi informasiya və rabitə sahələrinin, 17,7 faizi digər sahələrin payına düşüb, məhsula və idxal xalis vergilər ÜDM-in 9,3 faizini təşkil edib.

Əhalinin hər nəfərinə düşən ÜDM 5 946,9 manata bərabər olub.

Xatırladaq ki, yanvar ayında ÜDM-də 1,5 faizlik azalma, fevral və mart aylarında 0,4 faizlik, aprelde 0,1 faizlik, mayda 0,7 faizlik artım qeydə alınıb.

Azərbaycan hökuməti ilin yekununda 1,8 faizlik iqtisadi artıma nail olacağını proqnozlaşdırır. Hesab olunur ki, dövlət büdcəsində edilən dəyişikliklərlə azad olunmuş ərazilərin bərpasına yönəldiləcək əlavə vəsaitlər hesabına həyata keçirilən bərpa prosesi bu artıma təkan verəcək.

Bəzi beynəlxalq agentliklər isə hökumətin bu optimizmini bölüşmürlər. Belə ki, Standard & Pors Beynəlxalq Reyting agentliyi 2023-cü il üzrə Azərbaycanın real ümumdaxili məhsulunda (ÜDM) artım olmayacağını, 2024-2026-cı illərdə isə artımın 1,4 faiz səviyyəsində olacağını proqnozlaşdırıb: "Biz Azərbaycanın real ÜDM-nin 2023-cü ildə durğunlaşacağını proqnozlaşdırırıq ki, bu da əvvəlki dekabr 2022-ci il proqnozumuza uyğundur. 2023-cü ildə qeyri-neft sektoru böyüməyə davam etsə və qaz hasilatında müəyyən artım olsa da, neft hasilatının aşağı salınması bir maneə olacaq. Neft hasilatının azalması ortamüddətli perspektivdə artıma təsir göstərməyə davam edəcək və biz 2024-2026-cı illər ərzində orta real artımın 1,4 faiz olacağını proqnozlaşdırırıq".

Rəsmi statistikaya əsasən 2023-cü ilin birinci yarısında Azərbaycanda 15, 2 milyon ton neft hasil olunub ki, bu da əvvəlki ilə müqayisədə 7,7 faiz azdır. SOCAR üzrə neft (kondensatla birlikdə) hasilat 3,9 milyon ton təş-

kil edib ki, bu da əvvəlki ilin göstəricisinə bərabərdir. Neft hasilatı üzrə əsas azalma "Azəri-Çıraq-Günəşli" yatağında qeydə alınıb. Burada ötən ilin birinci yarısında 11 milyon ton neft hasil edilmişdisə, cari ilin eyni dövründə bu göstərici 9,1 milyon tona düşüb. Bu, 1,9 milyon ton azalma deməkdir.

Bir çox ekspertlər dövlət büdcəsi hesabına qeyri-neft sektorunda həyata keçirilən investisiya qoyuluşlarının təsiri ilə ilin ikinci yarısında iqtisadi artım tempinin sürətlənəcəyini gözləyirlər. Lakin bu il qeyri-neft sektoruna kapital qoyuluşunun artım sürəti də zəifləyib. Rəsmi statistikaya əsasən 2023-cü ilin yanvar-iyun aylarında Azərbaycanda əsas kapitala 7 milyard 148,3 milyon manat

məbləğində, yaxud 2022-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 10,4 faiz çox vəsait yönəldilib. Bu zaman neft-qaz sektoruna yatırılmış investisiyaların həcmi 21,4 faiz, qeyri neft-qaz sektoruna yönəldilən vəsaitin həcmi isə 4,2 faiz artıb. Əsas kapitala yönəldilmiş vəsaitlərin 5 milyard 208,9 milyon manatını və ya 72,9 faizini daxili vəsaitlər təşkil edib.

Xatırladaq ki, 2022-ci ilin yanvar-iyun aylarında əsas kapitala 6 milyard 299,6 milyon manat məbləğində vəsait yönəldilmişdi ki, bu da 2021-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 0,7 faiz çox idi. Lakin ötən il neft-qaz sektoruna yatırılmış investisiyaların həcmi 20,7 faiz azalıb, qeyri neft-qaz sektoruna yönəldilən vəsaitin həcmi isə

18,5 faiz artmışdı. Bu il isə biz qeyri-neft-qaz sektoruna yatırılan investisiyalarda artım sürətinin 4 dəfədən çox azaldığını görürük.

Mövcud şərtlər daxilində Azərbaycanda ÜDM artımının sürətlənməsi nə qədər realdır? İlin sonunadək hökumətin proqnozlaşdırdığı hədəf göstəriciyə - 1,8 faizlik artıma çatılması hansı halda mümkündür?

Sualları cavablandıran iqtisadçı-ekspert Rəşad Həsənovun "Yeni Müsavat"a dediyinə görə, hökumətin proqnozunun reallaşması mümkündür: "Bu, daha çox qeyri neft-qaz sektorunun hesabına baş verəcək. Bugünkü şərtlər daxilində iqtisadi artımı dəstəkləyən əsas amil turizm sektorundakı bərpa, informasiya-kommunikasiya texnolo-

giyaları və tikinti sektorunda qeydə alınan genişlənmədir. Nəzərə almaq lazımdır ki, ilin ikinci yarısında bu istiqamətlərdə artım tempinin aşağı düşməsi baş verəcək.

Lakin tikinti sektorunda gözlənilən investisiya yatırımları bu azalmanı kompensasiya etməkə yanaşı, ümumilikdə ölkə üzrə iqtisadi artıma töhfə verəcək. Yeni ilin ikinci yarısı üçün təkcə azad olunmuş ərazilərə 2,5 milyard əlavə vəsait ayrılıb. Bu, kifayət qədər yüksək məbləğdir və çox mühüm hissəsi tikinti-yenidənqurma işlərinə sərf ediləcək".

Ekspert bildirir ki, Azərbaycan iqtisadiyyatı orta gəlir tələsinə düşmüş vəziyyətdədir: "Müxtəlif qiymətləndirmələrə görə, 10-14 il arasında müəyyən gəlir səviyyəsini keçə bilməyən ölkələr orta gəlir tələsinə düşmüş hesab olunur. Orta gəlir tələsi kifayət qədər təhlükəli vəziyyətdir. Bu vəziyyətdən çıxmaq üçün fundamental siyasi-iqtisadi idarəetmə islahatlarının aparılması lazım gəlir. Azərbaycan belə islahatlar azad biznes və sağlam rəqabət mühitinin formalaşdırılmasını, inhisarçılığın aradan qaldırılmasını, liberal iqtisadi birliklərə üzlük və sairə nəzərdə tutur. Ölkə kifayət qədər təhlükəli sərhədə çatıb, inkişaf etmiş ölkələrlə aramızda fərq sürətlə artır. Düşünürəm ki, bu vəziyyətdən çıxmaq üçün zəruri siyasi iradə olmalıdır".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Dünya SAKİT

Deputat: "TOP-1000 siyahısında bir universitetimiz belə yoxdur"

"Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev Azərbaycan Respublikasını qısa zaman içərisində inkişaf etmiş ölkələr sırasına qaldırmağı ali məqsəd kimi qarşıya qoyub. Bu baxımdan elmin və təhsilin sürətli inkişafı çox vacibdir".

"Yeni Müsavat" xəbər verir ki, **deputat Etibar Əliyev** bu fikirləri Milli Məclisin dünənki iclasında söyləyib.

O xatırladı ki, ötən iclasların birində Türkiyənin İMECE peykinin hazırlanmasında Ortadoğu Texniki Universitetinin alimlərinin böyük rol oynadığı barədə danışdı: "Biz isə hələ də plagiatlıq, birinin işinin digəri tərəfindən yazılması söhbətləri ilə məşğuluq. Məlum olduğu kimi, Böyük Britaniyanın "World University Ranking" nəşri (QS Reyting) 2023-cü ildə dünyanın ən yaxşı universitetlərinin reytingini dərc edib. QS reytingində dünyanın ən yaxşı universitetlərinin qiymətlən-

Etibar Əliyev

dirilməsi 9 meyar əsasında aparılıb: akademik nüfuz 40%; işəgötürənlər arasında nüfuz 10%; müəllim heyətinin tələbələrə sayına nisbəti 20%; sitat gətirilmə indeksi 20%; xarici müəllimlərin payı 5%; xarici tələbələrə payı 5%-dir. Xarici həmkarları ilə

əməkdaşlıqda alimlərin nəşrlərinin payı, məzunların işlə təmin edilmə səviyyəsi və görkəmli məzunların sayı daxildir".

E.Əliyev qeyd edib ki, Türk dövlətlərindən global reytingdə TOP-1000 siyahısına Qazaxıstanın 7, Türki-

yənin 11 universiteti düşüb, siyahıda bir universitetimiz belə yoxdur: "Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 yanvar 2021-ci il tarixli Fərmanı ilə Dördüncü Sənaye İnqilabının Təhlili və Koordinasiya Mərkəzi yaradılıb. Bu təhlillərdə Neft və

Sənaye Universiteti öndə olmalı idi. Lakin QS reytingdəki bu ali məktəbin tutduğu bəabırçı mövqe bu ali məktəbin prosesdə iştirakını qeyri-mümkün edirdi. Neft və Sənaye Universitetində baş verən rüşvayçılıqlar, korrupsiya və antitilli fəaliyyət insanı dəhşətə gətirir. Etiraf edirəm ki, Elm və Təhsil Nazirliyi bütün bu neqativ hallara gözünü yumub.

Qeyd etdiyim reytingdə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti və Tibb Universiteti 1500-lük reyting cədvəlinə belə düşə bilməyiblər. 21-ci əsrdə müəllim və həkim hazırlayan universitetlərin bu cür axsamaları heç də ürəkaçan deyil. "Təhsil haqqında" Qanunda universitet rektorları 5 il müddətinə təyin olunurlar. Rektorların əksəriyyəti 10 il müddəti ötüb, digər əksəriyyəti isə 10 ilə yaxınlaşırlar. Qanunun tətbiqi indiki situasiyada çox vacibdir. 32 il, 24 il işləyən rektorlar var. Durğunluq yaradılıb".

Deputat bildirib ki, 32 ildir müstəqillik qazanmışıq, ancaq hələ də məşhur reytinglərdə universitetlərimi-

zin adı yoxdur: "Ali təhsil haqqında qanunun taleyi müəmmal olaraq qalmaqdadır. Təəssüflər olsun ki, Təhsil Nazirliyi daha çox qərarlar və normativ sənədlərlə işləməyə üstünlük verir. Ali təhsil haqqında qanunun qəbul olunmasına maneçiliklər törədilir. Bu nüfuzlu reyting tələqin edir ki, milli təhsil sistemi birmənalı olaraq inkişaf etdirilməlidir. Və şübhəsiz ki qanunvericilik bazasının müəmmal olması ən vacib şərtlərdən biridir. Düşünürəm ki, ali təhsil haqqında qanunun payız sessiyasında qəbulunu yubatmaq olmaz.

Azərbaycan Prezidenti 31 yanvar 2008-ci ildə Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrinin Avropa ali təhsil məkanına inteqrasiyası ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında sərəncam imzalayıb. 15 il vaxt keçib. Bu vacib sənədin icrası normal şəkildə həyata keçirilsəydi bu cür mənzərə ilə üzbəüz qalmazdıq. Universitet böhranının səbəbləri təcili aşkarlanmalı və geriliyin səbəbləri ali rəhbərliyə çatdırılmalıdır".

E.PASASOY, "Yeni Müsavat"

Litvanın paytaxtı Vilynədə NATO-nun növbəti sammiti başa çatdı. Gözlənilməli kimi, zirvə toplantısı həm də Ukraynaya hərbi dəstəyin gücləndirilməsi haqqında yekdil qərarla yadda qaldı. Ukrayna dövləti və xalqı üçün mühüm önəm kəşb edən NATO-Ukrayna Şurası təsis edildi, qurumun ilk iclası keçirildi.

Müharibə isə davam edir. Kiyevin əks-hücum əməliyyatı ağır da olsa, müsbət nəticələri verir. Ancaq hələ ki kardinal dönüş yoxdur. Bu da bir sıra obyektiv və subyektiv amillərlə bağlıdır. NATO sammiti bu xüsusda Ukraynanın böyük uğurlarına nə dərəcədə vəsilə ola bilər?

“Ukraynaya dəstəyimiz uzunmüddətli olacaq”.

Bunu ABŞ Prezidenti Cozef Bayden NATO-nun Vilynədə keçirilən sammiti çərçivəsində təşkil olunan mətbuat konfransında deyib. O bildirib ki, bu dəstək gələcəkdə də davam edəcək: “G7 müttəfiqləri Ukraynaya quruda, havada və dənizdə güclü müdafiə imkanları yaradır. Bu, uzunmüddətli öhdəlikdir”.

Bu arada İspaniyanın “Periodico qəzeti” özünün hərbi mənbələrə istinadən yazıb ki, guya ABŞ dekabr ayına qədər Kiyevi Rusiya ilə danışıqlara sövq edib-etməmək barədə qərar verə bilər.

“Dekabrın həlledici vaxt olacağı qeyd olunur. Çünki bu məqamda ABŞ-ın yeni seçki dövrü başlamışdan əvvəl (2024-cü ildə ölkədə növbəti prezident seçkiləri keçiriləcək - red.) Ukraynanı Rusiya ilə danışıqlara sövq etməyi seçib-seçməyəcəyi bəlli olacaq. Bundan əlavə, ilin sonuna kimi Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin Kiyevin Moskva ilə danışıqlar masası arxasına oturmağa hazır olması üçün əks-hü-

Müharibə dekabrda bitəcək iddiası - nöqtəni Zelenski qoyacaq?

Hərbi ekspert savaşı meydanındakı son durum haqda: “Ukrayna Prezidenti vəziyyətdən çıxış edərək fikirlər söyləyir...”

cum əməliyyatında kifayət qədər uğur qazanıb-qazanmaması bəlli olacaq”, - məqalədə deyilir.

Nəşr eyni zamanda dekabrda Ukraynada münafişənin yenidən dalana dirənəcəyini istisna etmir.

Bir sıra analitiklərə görə, müharibənin taleyi xeyli dərəcədə yay aylarında, üzə payıza müəyyənləşə bilər. Lakin savaşın aylarla, hətta daha bir neçə il sürəcəyi haqda mülahizələr

de var. Çünki bu həm də qarşı tərəfi tükətmə müharibəsidir.

Hansı versiya qalib gələcək? Dekabrda danışıqlar başlaya, Kiyev güzəştə məcbur edilə bilərmi?

Bu arada Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski Rusiya ilə ərazilərlə bağlı hər hansı kompromislərin mümkünliyünü istisna edib. “Əminəm ki, Bayden və Şoltzdan (Almaniya kansleri -

red.) xəyanətkar mövqe olmayacaq. Lakin eyni zamanda deməliyəm ki, biz heç vaxt ərazilərimizi hər hansı statusa dəyişdirməyəcəyik. Bir qoca kişinin yaşadığı bir kənd olsa belə. Biz ərazilərimizdən imtina etməyəcəyik və heç vaxt münafişəni dondurmaq naminə əl verməyəcəyik. Bu, heç vaxt baş verməyəcək. Tərəfdaşlarımız mənim mövqeyimi aydın bilirlər”, - Zelenski net şəkildə

əlavə edib.

Zelenski nə üçün belə danışır, nədənsə duyqumu düşüb, yoxsa...

Hərbi ekspert Ramil Məmmədli “Yeni Müsavat”a deyib ki, NATO sammiti hərbi-siyasi baxımdan uğurlu olub: “Qərbi dövlətləri növbəti siyasi dəstəklərini ifadə etdilər. Lakin digər məsələ - strateji silahların Ukraynaya verilməsi məsələsi açıq qaldı. Ukraynaya konkret bir söz deyilmədi. Dönüş yaradacaq strateji silahlar Ukraynaya verilmədi. NATO sammitindən gözlənilənə görə, Ukraynanın NATO-ya qəbulu ilə bağlı daha konkret fikirlər səsləndirilə bilər. Lakin bu məsələ də açıq qaldı. Belə görünür ki, NATO Ukraynanın üzvlü-

təyi də o səviyyədə deyil ki, Ukrayna həmin məntəqələri əldə edib vəziyyəti dəyişə bilsin”.

Hərbi ekspertin ehtimalına görə, bu ilin sonuna qədər hərbi əməliyyatların dayandırılması və atəşkəsə nail olunması üçün müəyyən addımlar olacaq: “Artıq təxmini şərtlər də bəllidir. Ukrayna öz mövqeyində qalacaq. Rusiya işğal etdiyi əraziləri geri qaytarmayacaq”.

Ekspertin qənaətinə, hazırda vəziyyət olduqca gərgindir: “Narahatlıqlardan biri də odur ki, Belarus açıq şəkildə müharibəyə qoşula bilər. Belarus prezidentinin, güc strukturların rəhbərlərinin açıqlamalarından da bu hiss olunur. Belə bir addım atılarsa, Ukrayna üçün vəziyyət bir qədər də çətinləşəcək. Ən azı cəbhə xətti bir qədər də genişlənəcək. Bu da Ukrayna hərbi birliklərinin sayının artırılması istiqamətində addımların zəruri edəcək. Təəssüf ki, Ukraynanın insan resursu buna kifayət etmir. Avropa dövlətlərinin

yü ilə bağlı mövqeyini açıqlaya bilmir. Bu da təbii ki, Rusiya amili ilə bağlıdır.

Bilirik ki, Rusiyanın Ukraynaya hücumları başladığı gündən 140 min kvadrat kilometr ərazi Rusiya tərəfindən işğal olunub. Təəssüf ki, işğal olunan ərazilərin içində kifayət qədər strateji məntəqələr var. Həmin məntəqələrin geri alınması üçün Ukraynanın potensialı çox aşağıdır. NATO-nun də-

də Ukraynaya hərbi kontingent göndərməsi mümkün görünür. Hazırda Ukrayna çox qəliz bir durumdadır. Prezident Zelenski də bu vəziyyətdən çıxış edərək fikirlər söyləyir”.

Savaş meydanında vəziyyətin hansı istiqamətdə inkişaf edəcəyi isə yəqin ki, yaxın həftələrdə və ya aylarda, yaxud ilin sonuna daha dəqiq bəlli olacaq...

E.MƏMMƏDƏLİYEV,
“Yeni Müsavat”

Çin ayaq üstə: ordu çevrilişə hazırlaşır? - Ölkə lideri hərəkətə keçdi

“Vaqner” müzdlularının Rusiya Prezidenti Vladimir Putinə qarşı qiyam cəhdi Pekində geniş müzakirələrə səbəb olub. Çinin hakim Kommunist Partiyasının daxilində hazırkı idarəetmə sisteminin davamlılığı barədə fikir mübadiləsi aparılıb. Bu fonda partiya rəhbərliyi Çin Xalq Azadlıq Ordusunun bir sıra zabitanı general rütbəsi verib. Bununla partiya or-

du üzərindəki nəzarətini gücləndirmiş olub.

Bu barədə “Atlas” Araşdırma Mərkəzinin təhlilində deyilir.

Mərkəzin ekspertləri bildirirlər ki, Çin ordusundakı komissarlar sistemi hərbiçilər üzərində nəzarətin davamlılığını təmin edir. Bu sistem vaxtilə SSRİ-nin təcrübəsindən götürülüb. Bu o deməkdir ki, generallardan kim-

sə və ya kimlərsə ölkə rəhbərliyinə qarşı plan qurarsa, bundan ordu içindəki komissarlar dərhal xəbərdar olmalı və mümkün qiyamın qarşısını almaq üçün ölkə rəhbərliyini məlumatlandırmalıdır. Bundan başqa, komissarlar hərbiçilər arasında hakimiyyətin siyasətini təbliğ etməlidir. SSRİ-də bu sistem işə yaramadı, imperiya dağıldı.

Çin lideri Si Cinpin marksist

ideologiyaya sadıqdır. Marksizmin Çinin dünyagörüşünə uyğunluğunu müdafiə edən Cinpin dünya sivilizasiyasının uğurlarının öyrənilməsinin də tərəfdarıdır. O hesab edir ki, bunsuz Çində islahatları dərinləşdirmək çətin olmaz. Əslində Çin Kommunist Partiyası islahat adı altında fərqli düşüncələri əzməklə məşğuldur, uğurlara qarşı cəza tədbirləri zəifləməyib. 100 milyona yaxın üzvü olan Çin Kommunist Partiyası islahat adı altında özəl mülkiyyətçiləri də sıxışdırmağa başlayıb.

Kreml Pekinin siyasətindən məmnundur. Kreml Pekinə yaxınlıq məqsədilə Moskvadakı elmi mərkəzlərin birində Çin lideri Si Cinpinin ideyalarının öyrənilməsi üzrə “elmi laboratoriya” təsis edib. “South China Morning Post” nəşri bu “elmi mərkəz”in başqa bir ölkədə fəaliyyət göstərmədiyini fəxrle yazıb.

Təhlildə vurğulanır ki, Moskva Pekinin idarəetmə təcrübəsini öyrəndiyi kimi, Pekin də Rusiyadakı son prosesləri tədqiq etməyə başlayıb: “Rusiyanın Ukraynaya qarşı müharibəsi, Yevgeni Priqojinin qiyamı və iki şəhəri müqavimətsiz ələ keçirməsi, Putinin baş verənlərə reaksiyası Pekində ciddi tədqiq olunub. Qərbi ölkələrində olduğu

Bu ölkədə cinsiyyət dəyişdirmək qadağan edildi

Rusiyada cinsiyyətin dəyişdirilməsini qadağan edən qanun layihəsi qəbul edilib.

Musavat.com xarici mediaya istinadən xəbər verir ki, Dumanın sədri Vyacheslav Volodin bu qərarın qəbulunun vətəndaşları və uşaqları qorumaq üçün qəbul edildiyini bildirib.

Qərara əsasən, ölkədə artıq cinsiyyətini dəyişmiş şəxslərə müxtəlif məhdudiyyətlər tətbiq edən qanun layihəsinə əsasən, həmin vətəndaşların nikahları etibarsız sayılacaq və onlar övladlığa götürə bilməyəcəklər.

kimi, Pekində də bu qənaətə gəliblər ki, Putin gücünü itirir.

“Vaqner”in qiyam cəhdi Pekini qorxudub. Çünki Çin hakimiyyətindəki siyasi qrupların bir qismi Çin ordusunda da oxşar hadisələrin təkrarlana biləcəyindən ehtiyatlanırlar. Məsələn, bir qrup çinli general Çin Kommunist Partiyasının qərarlarından narazı qalarsa, bu, çinli hərbiçiləri qiyama həvəsləndirə bilərmi? Komissarlar qiyamın qarşısını ala bilərlərmi? “Vaqner” müzdlularının Moskvaya yürüşü müsbət nəti-

cə versəydi və Putin devrilsəydi, Pekində də təhlükəli vəziyyət yarana bilərdi.

SSRİ-nin birinci və sonuncu prezidenti Mixail Qorbaçov “yenidənqurma”ya başladıqda Çində də təlatümlər oldu, çinli tələbələr 1989-cu ildə kütləvi etirazlara başladılar. Çin hakimiyyəti Pekinin mərkəzi meydanındakı mitinq ordu vasitəsilə dağıtdı, minlərlə insan həlak oldu. Pekində hesab edirlər ki, qonşu Rusiyada yeni təlatümlər Çində də dağıdıcı proseslərə təkan verə bilər”.

● yulun 12-də BMT-nin İnsan Hüquqları Şurası səsvermənin nəticələrinə əsasən, müqəddəs kitabların yandırılması ilə bağlı hərəkətləri pisləyən qətnamə qəbul edilib. Sənəddə Qurani-Kərimin açıq və məqsədyönlü şəkildə təhqir edilməsinə dair son zamanlar həyata keçirilən aktlar pislənilir və qəti şəkildə rədd edilir.

BMT Quranın müdafiəsinə qalxdı - İsveçi necə cəzalandırmalı?

Ekspertlərə görə, təşkilatın qərarı tövsiyə xarakterlidir, amma...

Qeyd edək ki, BMT-də İsveçdə Quranın yandırılması ilə bağlı növbədənə-nar sessiyada səsvermə keçirilib. 28 ölkənin nümayəndəsi lehinə, 12-si əleyhinə səs verib, 7 nümayəndə bitərəf qalıb. Rusiya bu qətnaməni dəstəkləyib, lakin şuranın üzvü olmadığı üçün səs verə bilməyib.

Məlumdur ki, İsveçdə dinsiz-imansızlar ifadə azadlığını bəhanə edərək, yenə müsəlmanların müqəddəs kitabı olan Qurani-Kərimi yandırmağa hazırlaşırlar. Hökumət isə təməl azadlıqlardan olan etiqad azadlığına qarşı bu əxlaqsız aksiyanı önləmək üçün ciddi addım atmaq istəmir. BMT-nin qərarı bu xüsusda hökuməti, nəhayət, adekvat addım atmağa vadar edə bilirmi? Bu baş verməzsə, İsveçin cəzalandırılması məsələsinin BMT gündəliyinə gətirilməsi mümkündürmü?

Yada salaq ki, danimarkalı siyasətçi və hüquqşünas, ifrat sağçı "Sərt kurs" (Stram Kurs) partiyasının rəhbəri Rasmus Paludan İsveçdə təşkil etdiyi aksiyada Qurani yandırdıqdan sonra bütün Avropanı müsəlmanların etirazları bürüyüb. Yüzlərlə müsəlman İsveçin Stockholm, Linçepinq, Landskrun, Malmö kimi şəhərlərində etirazlara çıxır, polisə toqquşur, iğtişas yaradır, maşınları yandırır.

İsveç pasportu alan Rasmus Paludan qatı anti-İslam mövqeyi ilə tanan qalmaqallı siyasətçidir. O, 2019-cu ildə Kopenhagen-də mitinq zamanı da Qurani yandırmışdı. Bu hərəkəti toqquşmalara səbəb ol-

muş, nəticədə onlarla insan həbs edilmiş, siyasətçinin başından daşla vuran bir nəfər gənc Suriya qaçqınının Danimarkaya girişinə ömürlük qadağa qoyulmuşdu.

Beynəlxalq hüquq üzrə ekspert Vüsalə Əhmədova mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a dedi ki, BMT-nin İnsan Hüquqları Şurası bir siyasi orqandır: "Qurum ölkələrdəki insan hüquqlarının vəziyyətinin, işgəncə, fikir və ifadə azadlığı və bu kimi sahələrdə insan hüquqlarının pozulması hallarının araşdırılması, hesabat verilməsi və müvafiq qərarların qəbulunu həyata keçirir. Əlavə olaraq, "universal dövrə baxış mexanizmi" (Universal Periodic Review) çərçivəsində bütün dövlətlərdə insan hüquqlarının vəziyyətini araşdırmaq səlahiyyətinə malik olması qurumun əhəmiyyətini bir qədər artırır. Lakin Şuranın qərarları tövsiyə xarakterlidir, heç bir sanksiya qüvvəsi yoxdur. Ancaq bir ölkə əleyhinə alınmış qərarların çoxluq təşkil etməsi həmin ölkənin dünyada imicinin sarsılmasına yol açır. Bundan əlavə, bu qərarlar beynəlxalq icimai rəyin formalaşdırılması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Qurani hədəf alan və "dinə nifrət" olaraq xarakterizə edilən hücumların pislənməsini tələb edən qanun layihəsi 47 nəfərlik şurada səsverməyə çıxarıldı.

Səsvermənin nəticələrinə baxsaq, Qərb ölkələrinin əksəriyyəti qərarın əleyhinə səs verib. Buradan belə nəticə çıxarmaq olar ki, Qərb ölkələri "ifadə azadlığı"na

daha çox üstünlük verir. Buna rəğmən, Qurana edilən hücumlar pislənilib. Qətnamədə BMT İnsan Hüquqları üzrə rəhbərliyindən dinə nifrətlə bağlı hesabat dərc etməsi tələb olunur. Əlavə olaraq, "dini nifrət və təbliğat aktları"nın qarşısının alınmasına və həmin aktları təşkil edən şəxslərin mühakimə olunmasına mane ola biləcək boşluqları doldurmaları üçün dövlətlərə öz yerli qanunlarına yenidən baxmaları tələb olunur. Ölkələrin qanunverici orqanlarının bu rəyi diqqətə alıb-almayacağını isə zaman göstərəcək".

Sabiq deputat, hüquq müdafiəçisi Çingiz Qəni-zadə də mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a dedi ki, BMT-nin qətnamələri tövsiyə xarakterlidir: "Ölkələri bu cür addımlardan çəkinməyə vadar edir. Əgər məcburi və imperativ olsaydı, BMT-nin 4 qətnaməsi vardı və Ermənistan 30 il müddətində hansısa bir tədbirlər görmüş olardı. Amma müqəddəs kitabların yandırılması ilə bağlı BMT-nin qəbul etdiyi qərar təbii ki, alqışlanmalıdır. Çünki bu əslində dini ədavətin qızışdırılmasına yönələn bir hərəkətdir. Dinlə bağlı ədavətin qızışdırılması da həmişə çox böyük təhlükəli nəticələrə gətirib çıxara bilər. İsveçdə Qurani-Kərimin yandırılması ilə bağlı İsveç hökumətinin ciddi addımlar atması və bunu insan hüquqları kimi dəyərləndirilməsi də təbii ki, başa düşülən deyil.

Belə hesab edirəm ki, İsveçdə yerli məhkəmə və digər hüquq-mühafizə or-

ganları gələcəkdə BMT-nin bu qətnaməsini də rəhbər tutaraq bu cür addımların qarşısını ala bilərlər. Bu birinci dəfə deyil ki, Avropanın mərkəzində bu cür naliyyəli hərəkətlər edir, İsveçdə Qurani-Kərim, müsəlmanların müqəddəs kitabı açıq şəkildə yandırılır. Buna dini ədavətin qızışdırılmasından başqa nə ad vermək olar. Məgər bu ifadə azadlığıdır? Bəhanə edirlər ki, guya ifadə azadlığıdır. Tamamilə yanlışdır. Belə hesab edirəm ki, İsveç hökumətinin və hüquq-mühafizə orqanlarının içində olan müəyyən revanşist qüvvələr var ki, onlar milli etiqadın qızışdırılması ilə bağlı, ədavətin salınması ilə bağlı addımlar atan, hər kəsə dəstək verən sifarişləri yerinə yetirirlər. Bu da olduqca təhlükəlidir.

BMT-nin dini kitablarla bağlı qətnamə qəbul etməsi təbii ki, müsbətdir. Amma bu qətnaməni rəhbər tutaraq BMT İsveçi gələcəkdə cəzalandıra bilər sualına gəldikdə hesab edirəm ki, yox. Çünki BMT-nin bu cür mexanizmlərin icra edilməsi ilə bağlı cəzalandırma sistemi yoxdur. Sadəcə, hökumətə, siyasi hakimiyyətə, hüquq-mühafizə orqanlarına belə bir təşkilatın qətnaməsi var deyər müəyyən addımların atılmasına rəvac verə bilər. Yenə də yerli hökumət və hüquq-mühafizə orqanları bunu istəyirlərsə. Qalan hallarda isə İsveçin, yaxud digər Avropa ölkələrinin mərkəzində müqəddəs kitabların yandırılmasına görə o dövlətlərin cəzalandırılmasını mən görmürəm".

□ **Afaq MİRAYIQ, "Yeni Müsavat"**

"Dövlətimizi təhqir etdi, saçımdan tutdu..."

Türkiyəli turistə görə işdən çıxarılan muzey işçisi təfərrüatı açıqladı

Məlum olduğu kimi, Elif adlı Türkiyə vətəndaşı Naxçıvanda Bayraq Muzeyində təhqir olunduğunu iddia edib. O, bununla bağlı sosial şəbəkədə video paylaşmış. Görüntüdə səs yazısının üstü bağlanmış üçün onun doğrudan da təhqir olunub-olunmadığı aydın olmur.

Amma buna baxmayaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi muzeyin türkiyəli turisti təhqir etdiyi iddia olunan əməkdaşı Asudə Məhərrəmli işdən çıxarıb. Muzeyin direktoru Rəmzi Hüseynova isə töhmət verilib.

Hadisənin təfərrüatlarını öyrənmək üçün Bakipost.az Bayraq muzeyinin keçmiş əməkdaşı Asudə Məhərrəmli ilə əlaqə saxlayıb. O, hadisənin təfərrüatlarını danışdı.

Asudə Məhərrəmli sözünə görə, türkiyəli xanım bir nəfər azərbaycanlı oğlanla muzeyə daxil olub: "Salamlaşdıq, sonra baxmağa başladılar. Əllərində soyuq çay var idi. Toqquşdurub, deyib-gülürdülər. Bir az gəzib, sağollaşdıq getdik. 5 dəqiqə keçməmişdi ki, qız geri qayıtdı. Dedi ki, sizdən müdirə şikayət etdim. Səbəbini soruşanda da bildirdi ki, siz bizi qarşılamadınız, informasiya vermədiniz. Mən də dedim ki, nəse soruşsaydınız, biz cavablandırardıq. Həmçinin mən bələdçi deyiləm. İnformasiya vermək mənim vəzifəm deyil. Baş fond mühafizə-elmi işçisiyəm. Lakin o, içəri girəndə yaxında idim deyər, mənə üz tutdu".

A.Məhərrəmli bildirib ki, türkiyəli turist onu təhqir edib, Azərbaycanın ünvanına xoşagəlməz ifadələr işlədib: "Mən heç kimi təhqir etməmişəm. Heç bir vulqar söz işlətməmişəm. Sadəcə, o, məndən şikayət etdiyini deyəndə "Qəribədir e, bo" deyər reaksiya verdim. Görünür, o, bunu başqa cür başa düşdü, təhqir hesab etdi. Mən də dedim ki, düz başa düşməmişiz, dilimizi öyrənin, sonra gəlin. O da "Bir daha söylə, bir daha söylə" dedi. Mən özümə arxayın olmasaydım, "dediyimi təkrarla" deməzdim. Sadəcə, həmin vaxt səsim yüksək tonda idi. Bunun da səbəbi var. Qız mənə, "Siz rüşvətlə işə düzəlmisiniz. Sizin dövlətiniz rüşvət alan dövlətdir" dedi. Mən də bildirdim ki, siz bu dediyinizi sübut etməsəz, mən sizdən şikayət edəcəm. O isə "Azərbaycan evvəldən bu cür olub, hər şey belədir", - deyər damarına basdı. Mənim dövlətimizi təhqir etdiyi üçün mənim reaksiyam o cür oldu".

A.Məhərrəmli türkiyəli turistin videonu olduğu kimi yox, özünə sərf edən kimi kəsib paylaşdığını da qeyd edib: "Bizim direktorun ən böyük yanlışlığı o idi ki, çəkilişə izn verdi. Mən dedim ki, burada çəkiliş icazə yoxdur. Müdir heç bir müdaxilə etmədi. "İdarənin polisini çağırın" deyəndə də heç kim baş qoşmadı. O qız da videonu kəsib paylaşmış. Əvvəl özü qışqırırdı. Təhqir edəndən sonra mən əsəbləşdim. Sonra özünü sakit apardı ki, videoya elə düşsün. Videodan sonra isə "səni döyərəm, öldürərəm" deyər mənə təhdid etdi, hətta saçımdan tutdu. Bundan sonra isə direktor müdaxilə etdi. Qızın yanındakı azərbaycanlı oğlana dedi ki, zəhmət olmasa, uzaqlaşdırın. Hətta həmin oğlan bildirdi ki, onda bir az çatışmazlıq var, yola verin. Muzeyə gələndə taksidən düşürəm. Taksidən düşürəm onu taksidən düşürəm".

Muzeyinin keçmiş əməkdaşı çəkiliş vaxtı ayaqqabısız olduğuna görə tənqid olunmasına da münasibət bildirib: "Hamı ayaqqabısız olduğumla bağlı danışır. Ayaqqabım qopmuşdu. Amma onlar ilk dəfə içəri girəndə qopsa da, ayağımı sürüyərək qalxdım. Yeni ayaqqabı ilə idim. Sonra onlar çıxanda arxayın oldum. Ayaqqabıya yapışqan vurub, üstünə stulu qoydum ki, yapışsın. Günüorta vaxtı idi, saat 14:05 radələrində olardı, yeməkdən yeni qayıtmışdıq. Elə həmin an yenidən gəldilər. Videoya da o anın görüntüləri düşüb".

A.Məhərrəmli Naxçıvan Mədəniyyət Nazirliyindən də narazılığını bildirib: "Dövlət olaraq heç kimi mənim yanımda durmadı. Nazirlikdən bir nəfər belə mənə çağırılıb dinləmədi. Tək həll yolu kimi onu seçdilər ki, işçini azad edib töhmət versinlər. Vəssalam, iş onlardan çıxdı".

YENİ MƏŞAVƏT

Son səhifə

N 120 (8256) 15 iyul 2023

Səhərlər bu qidaları yeməyin!

Dietoloqlar sağlamliğa zərərli olan məşhur və asan hazırlanan şəhər yeməyini açıqlayıblar. Mütəxəssislərin fikrincə, şəkər, bal, şokolad və dadlandırıcı qidalarda karbohidratlar yüksəkdir. Bu da gün ərzində enerjinin azalmasına və yavaş düşməyə səbəb ola bilər.

Bundan əlavə, sürətli karbohidratlar bəldə tez yerləşir və şəkərin miqdarına görə bəzi dənli bitkilər hətta şirniyyatları da üstələyir. Bu məhsulun həddindən artıq istehlakı piylənmə və ciddi xəstəliklərin inkişaf riskini artırır. Bu baxımdan şəhər yeməyində bu qidalardan uzaq durmaq sağlamlığınız üçün daha məsləhətlidir.

Anasının ginekoloqunu məhkəməyə verdi - bu doğuş olmamalıydı

İngiltərənin Linkolnşir əyalətinin Skegness şəhərində 20 yaşlı Evie Toombs doğulmamalı olduğunu düşünüb və anasının həkimini məhkəməyə verib. Bu barədə "Daily Mirror" məlumat yayıb.

Toombs spina bifida xəstəliyindən əziyyət çəkdiyini söyləyib. O, anasına hamiləlikdən əvvəl və hamiləlik dövründə məsləhət verən doktor Filip Mitçeli patologiyasının inkişafında günahkar hesab edib. Qızın izah etdiyi kimi, həkim qadına xəbərdarlıq etməyib. Belə ki, hamiləliyi planlaşdırarkən o, fetusun sinir borusunda qüsurların, o cümlədən Spina bifida inkişafının qarşısını alan fol turşusu ilə əlavələr qəbul etməyi tövsiyə etməli idi.

Britaniyalı qadın doktor Mitçeli məhkəməyə verib və onun doğulmasına icazə verdiyi üçün ondan milyonlarla funt-sterlinq təminat tələb edib. Həkim qızın ittihamları ilə razılaşmayıb. O iddia edir ki, o qədər də yanlış bilməz, çünki hamiləliyi planlaşdırın bütün xanımlara müvafiq əlavələr qəbul etməyi tövsiyə edir.

Spina bifida yaşla daha da pisləşə bilən sağalmaz bir xəstəlikdir. Bu, ananın hamiləliyinin ilk ayında körpədə baş verir və iflic, sidik və bağırsağ hərəkətlərini idarə edə bilməməsi ilə müşayiət oluna bilər.

Dünya əhalisi portağal şirəsinə həsrət qalacaq

Dünya sakinlərini içki hazırlamaq üçün lazım olan portağal şirəsi konsentratının qıtlığı və bahalaşması gözləyir. Bu, dünyanın ən böyük portağal tədarükçüsü olan Braziliyada məhsulun az olması ilə bağlıdır.

Digər mühüm global təchizatçılar da oxşar problemlərlə üzləşiblər. Məsələn, ABŞ-da qasırğalar və sitrus bağçılığı ilə bağlı bitki xəstəliklərinin yayılması

məhsuldarlığın kəskin azalmasına səbəb olub. Əlverişsiz hava şəraiti qonşu Meksikada və İspaniyada da böhrana səbəb olub. Xatırladaq ki, son bir il ərzində 453 qram dondurulmuş portağal şirəsi konsentratının qiyməti 30%-dən çox artaraq 2,02 dollardan 2,73 dollara qalxıb. Eyni zamanda may ayının sonunda maksimum qiymət demək olar ki, 2,94 dollar təşkil edib. Müqayisə üçün qeyd edək ki, keçən ilin əvvəlində eyni həcmdə konsentrat cəmi 1,42 dollara başa gəlirdi.

Gələn il Braziliya və ABŞ-da aşağı məhsuldarlıq davam edərsə, bu, global sitrus bazarında böhranı daha da gücləndirə bilər.

50 yaşdan sonra necə qidalanmaq lazımdır?

Dietoloq Yelena Sviridova 50 yaşdan sonra sağlamlığı qoruyan pəhrizi açıqlayıb. Dietoloq bildirir ki, orta yaşlarda pəhrizdə zülalın miqdarını artırmaq lazımdır.

Onun sözlərinə görə, bu, əzələlərin və sümüklərin sağlamlığını dəstəkləyir: "Həftədə bir dəfə bir stəkan sümük suyu içmək lazımdır. Sümük suyu oynaqların sağlamlığını yaxşılaşdıracaq və həzm sisteminin sağlamlığını dəstəkləyəcək. Eyni zamanda yarı bişmiş ət məhsulları pəhrizdən xaric edilməlidir. Qəhvə istehlakını azaltmaq mütləqdir. Bu içki qan təzyiqini aşağı salır. Buna görə də mümkün qədər az içmək daha yaxşıdır. Sağlam dəri, saçları və görmə qabiliyyətini qorumaq üçün E vitamini olan qidaları istehlak etmək lazımdır".

Bunları bilirsinizmi?

- * Son ana kimi Eynşteynin yanında olan tibb bacısı alman dilini bilmədiyi üçün yəhudi əsilli alman fizikin ölümündən öncə nə dedişi bilinmir.
- * Hər bir insan orta hesabla 290 min dəfə gülür.
- * Hər bir insan ömrü boyunca 25 il yatır.
- * Marafon qaçışı yarışlarında zəncilərin daha çox uğur qazanmasının səbəbi ayaqlarında ağı dərililərdən fərqli olaraq 2 ədəd artıq vətərin olmasıdır.
- * Hər bir insan ömrü boyunca təxminən 2 milyon dəfə biri-birinə söz verirlər.
- * İşləyən insanlar təqribən 5 ilini oturmaqla keçirirlər.
- * Hər bir insan yemək bişirmək üçün 2.5 ilini, yemək üçün isə 3,5 ilini sərf edir.
- * Qadınlar 17 ilini yalnız artıq çəkiddən xilas olmaq üçün xərcəyirlər.
- * Qadınlar 8 ilini alış-verişə, 1,5 ilini isə qadın salonunda keçirir.
- * İnsan 1 ilini ev təmizliyinə sərf edir.
- * İnsan ömrünün 10 ilini işləməklə keçirir (20-65 yaş arası həftədə 40 saat işləyənlər).
- * İnsan ömrünün 90 faizini qapalı mühitdə keçirir.
- * İnsan ömrü boyunca 9 il televiziya seyr edir. 2 il isə sadəcə reklamları izləyir.
- * Hər bir insan ildə 2 min yuxu görür.
- * Hər bir insan təxminən 4,5 il avtomobil idarə edir və bu insanlar ilin 3 ayını yollarada keçirir.
- * Parisin küçələrini bəzəyən şabalıd ağacları Fransaya Türkiyədən gətirilmişdir.
- * İnsan 1,5 ilini hamamda keçirir.
- * "Bugatti Veyron" avtomobili ən yüksək (420 km) sürətlə gedərsə, 13 dəqiqədən sonra təkərləri əriyər. Ancaq bu demək olar ki, mümkün deyil. Çünki 8 dəqiqə sonra benzini bitir.
- * Eskimoslarda ailəsindən məmnun olmayan uşaq istədiyi başqa bir ailəylə birlikdə yaşaya bilər.

Balalarını xilas edən quşun fədakarlığı hər kəsi rıqqətə gətirdi

Yuvasına ilan girdiyini görən ana quş balalarını xilas etmək üçün dəqiqələrlə onunla mübarizə aparıb. Kadrların harada çekildiyi bilinmir, amma görüntülər sosial şəbəkələrdə virus kimi yayılıb. Sonda uzun səylərdən sonra quş ilanı yuvasından çıxarmağı bacarsa da, ilanla birlikdə yerə yıxılır.

Ana quşun körpələri üçün canını fəda etməsi izləyən hər kəsi rıqqətə gətirib. Bir çoxları bu kadrları ana məhəbbətinin dünyanın ən güclü nəsnəsi olduğunun sübutu adlandırır, digərləri quşa yazıqları gəldiyini, ancaq xeyir-şər mübarizəsinin dünya durduqca davam edəcəyini bildirirlər.

Uzunluğu altı metrə çatan pitonun ələ keçmə anları

Uzunluğu altı metrə yaxın olan nəhəng piton çaydan çıxarılaraq, torbaya salınır. Bu qorxulu olduğu qədər maraqlı kadrlar ABŞ-ın Florida ştatında çəkilib.

Məlumata görə, nəhəng Birma pitonu uzun müddət yerli sakinlər arasında qorxu yaradıb. Ancaq onu tapmaq mümkün olmayıb. Nəhayət, pitonu yol kənarında görən Florida sakini yerli hökumət nümayəndələrinə xəbər verib. Hadisə yerinə dərhal ilan ovçuları göndərilib.

Rəsmlərin sözlərinə görə, pitonun uzunluğu beş metr 79 santimetr olub. İlanın ovlanması anları kameralarla qeydə alınıb.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

İYUL

Redaktor:
Zahid SƏFƏROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Məşavət" in kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Sifariş: 1766

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500